

PYRENEITTENKOIRIEN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMA 2013–2017

Hyväksytty Suomen Pyreneläiset ry:n yleiskokouksessa 31.3.2012

Hyväksytty Suomen Seurakoirayhdistyksen yleiskokouksessa 23.4.2012

Hyväksytty Suomen Kennelliiton jalostustieteellisessä toimikunnassa 28.8.2012

Päivitetty:

Taulukko 4.3.3. Yleisimmät kuolinsyyt | **4/2013**

Taulukko 1. | Pyreneittenkoirien uusi PEVISA-ohjelma 1.1.2013-31.12.2017. sekä kohtaan 4.3.1. liittyvät lonkka- ja kyynärkuvaustaulukot | Uudet jalostussuosituksset 24.11.2013. | Lisätty liitteeksi Luonne- ja käyttäytymiskyselyn kooste 2012. | **JTMK 1/2014**

Sisällysluettelo:

1. YHTEENVETO	3
2. RODUN TAUSTA	4
3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA	6
4. RODUN NYKYTILANNE	7
4.1. Populaation rakenne ja jalostuspohja	7
4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos	7
4.1.2 Jalostuspohja	9
4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa	15
4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta	15
4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet	17
4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta	17
4.2.2 Jakautuminen näyttely- / käyttö- / tms. -linjoihin	17
4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus	17
4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa	17
4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet	20
4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen	20
4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohtista	21
4.3. Terveys ja lisääntyminen	22
4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet	22
4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet	25
4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt	30
4.3.4 Lisääntyminen	30
4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet	31
4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä	32
4.4. Ulkomuoto	32
5. YHTEENVETO AIEMMAN JALOSTUKSEN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA	37
5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso	37
5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen	38
6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS	40
6.1 Jalostuksen tavoitteet	40
6.2 Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille	40
6.3 Rotujärjestön toimenpiteet	42
6.4 Uhat ja mahdollisuudet sekä varautuminen ongelmiin	43
6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta	45
7. LÄHTEET	46
8. LIITTEET	46

1. YHTEENVETO

Pyreneittenkoira on vanha rotu, jonka alkuhistoria on tuhansien vuosien takana. Rotu on säilynyt vuosisatojen saatossa hyvinkin samanlaisena. Rotu on tunnistettavissa vanhoista maalauksista, vaikkakaan rotua ei satoja vuosia vanhoissa maalauksissa kuvata valkoisena. Siitä lähtien kun valokuvia rodusta on ollut olemassa, on rodun pystynyt tunnistamaan, tyyppi ei ole juurikaan muuttunut näistä ajoista

Jalostuksen tavoiteohjelmaan on koottu rotukohtaisten suositusten lisäksi koirajalostuksen ja sen etiikkaan liittyviä yleisiä suosituksia. Tavoiteohjelmaa noudattamalla kasvattaja voi olla varma, että hän pyrkii toimimaan rodun parasta ajatellen. Yksittäinen kasvattaja saattaa ajatella suosituksista poiketessaan, ettei yhdellä pentueella ole mitään väliä, ei olisikaan, mutta jos enemmistö ajattelee samalla tavalla se näkyy rodussa nopeasti.

Pyreneittenkoirakantamme on lukumääräisesti niin pieni, että populaatiogeneettisiin tunnuslukuihin perustuen rotu on hyvin haavoittuvainen, ja geenipoolista huolehtimisen tulisi olla tärkein asia jalostuksessa. Tärkeimmät keinot riittävän jalostuskannan ylläpitämiseksi ovat mahdollisimman monien yksilöiden käyttäminen jalostukseen kertaalleen, sellaisten koirien tuominen, jotka todella edustavat uusia tai vieraita sukulinjoja, isä/emä-luvun nostaminen kaksoisastutuksilla ja uuden veren hankkiminen keinosiemennyksen avulla. Geenipoolista huolehtiminen kuuluu sekä urosten että narttujen omistajille.

Pyreneittenkoirien sairauksista yleisimmät ovat nivelten kasvuhäiriöt: lonkkaniveldysplasia, patellaluksaatio, olkanivelen osteokondroosi ja kyynärniveldysplasia. Yli kolmannes viimeisen 10 vuoden aikana lonkkakuvatuista pyreneittenkoirista ilmentää jonkinasteista lonkkaniveldysplasiaa. Kuoleman aiheuttaneista sairauksista yleisin yksittäinen on pahanlaatuiset kasvaimet, syöpä. Rodussa esiintyy myös muita vakavia sairauksia kuten epilepsiaa, mahalaukun kiertymää, kohtutulehduksia, sydänsairauksia sekä satunnaisia tapauksia useista eri sairauksista. Rodun sairaudet ovat tyypillisesti sellaisia, joita tavataan muissakin jättiroduissa.

Luonteen vaaliminen on erittäin tärkeää. Ei-toivottuja luonteen ominaisuuksia kuten hallitsematonta aggressiivisuutta ja arkuutta on ollut havaittavissa ja asiaan on puututtava ennen kuin rodulla on maine "vihaisena" koirana. Erilaiset luonne- ja käyttäytymisongelmat on neljänneksi yleisin yksittäinen kuolinsyy. Jalostukseen käytettävien koirien terve luonne on ensiarvoisen tärkeää, samoin se, että kasvattaja on perillä luonneominaisuuksista ja kykenee opastamaan ja neuvomaan kasvattamiensa koirien omistajia. Kasvattajilla on suuri vastuu valita pennunostajien joukosta ne, joilla on tarjota pyreneittenkoiralle sopivat elinolosuhteet ja joille tämä rotu sopii.

Ulkomuotojalostuksessa pääpaino on edelleen oikean tyyppin säilyttämisessä. Pyreneittenkoiran tekee pää ja ilme, sekä olemus ja ryhti. Vieläkin on havaittavissa liian kapeita ja pitkiä päitä, liian korkeita otsapenkereitä, korkeita kalloja, löysiä huulia ja turhan korostuneita kulmakaaria ja rotumääritelmästä poikkeavia, pyöreähköjä silmiä. Myös silmien asennossa on puutteita; osalla silmien ulkoreunat ovat alaspäin vinot kun niiden pitäisi olla hieman "aasialaisesti" ylöspäin. Jonkin verran on matalia ja pitkärunkoisia koiria, mutta myös liian neliömäisiä. Lisäksi on myös turhan kevyitä ja kevytluustoisia yksilöitä.

Terve rakenne sekä terveet liikkeet ovat myös välttämättömyys alun perin työkoiralle – molemmissa näkyy valitettavan paljon puutteita: hyvää etuosaa on vaikea löytää, tavallista on myös kulmausten epätasapaino. Kokonaisuutena pyreneittenkoiran tulee olla kookas, vaikuttava ja vahvarakenteinen, kuitenkin tietyllä tavalla tyylikäs.

Rotumääritelmässä mainittavia hylkääviä virheitä on myös havaittavissa. On yksilöitä, joilta pigmentti kirsusta puuttuu osittain tai lähes kokonaan. Rotumääritelmä kuvaa hylkääväksi virheiksi kaiken muun väriset kuin täysin mustat kirsut, silti näyttelykehissä pigmentittömät koirat saattavat tulla valituiksi jopa rotunsa parhaaksi. Lisäksi on myös puutteellisia ja puuttuvia kaksoiskannuksia, myös tämä lasketaan hylkääväksi virheeksi. Näihin virheisiin paneudutaan lisäämällä tiedottamista tuomareille.

Huolimatta ongelmista yhdistys suhtautuu kuitenkin tulevaisuuteen luottavaisesti, yhteistyöllä ja avoimuudella ongelmista varmasti selvitään. Pyreneittenkoiran jalous, rohkeus ja itsenäinen luonne on hurmannut ihmisiä jo vuosisatoja, miksi niin ei olisi myös tulevaisuudessa.

2. RODUN TAUSTA

Alun perin pyreneittenkoirien arvellaan periytyvän suurista, Aasian vuoristoissa tuhansia vuosia sitten vaeltaneista koirista. Sen mukaan mitä Ranskassa on kirjoitettu, nämä suuret koirat seurasivat vaeltavia heimoja ja heidän laumojaan Aasiasta länteen. Heimojen vaeltaessa länteen ja asettuessa Euroopan eri vuoristoalueille, kehittyi jokaiseen niistä oma vahtitrotunsa; muremma Italiaan, sarplaninac Jugoslaviaan, kuvasz/cuvac Unkariin/Slovakiaan, owzarek podhalanski Puolaan ja pyreneittenkoira Pyreneille.

Pyreneitten vuorilta pyreneittenkoira löysi ihanteelliset olosuhteet kehittymiselleen. Sen tehtävänä oli suojella laumoja petoeläimiltä ja rosvoilta, sillä sudet ja karhut, eivätkä myöskään kaksijalkaiset ”ihmispedot” olleet tuntemattomia.

Kirjoituksissa rotu on ollut tunnettu jo keskiajalla. Se on mainittu Gaston Phoebusin kirjoituksissa 1300-luvulla. Vuonna 1407 historioitsija Labedanis Boudette mainitsee, että Lourdesissa sijaitseva de Foixin linna oli pyreneittenkoirien vartioima. 1700 -luvun alusta Argelès-Gazost:sta kotoisin olevan M. Byassonin kirjoitti, että vuonna 1675 ranskalainen prinssi Dauphin, Ludvig XIV:n poika, rakastui pyreneittenkoiraan kahdeksanvuotiaana vieraillessaan Baréges:issä. Kun oli aika lähteä hän halusi ystävänsä ”Patoun” tulevan kanssaan Louvreen. Kaksi vuotta myöhemmin markiisi de Louvois vieraili Baréges:issä ja halusi myös pyreneittenkoiran. Betpoueystä hän otti kotiinsa huomattavan kauniin pyreneittenkoiran, joka oli koko hovin ihailema.

1700-luvun aikana pyreneittenkoirasta tuli suosituin rotu Ranskan aateliston omistamilla suurilla maataloilla. Siellä niitä käytettiin sekä seura- että vartiokoirina.

Pyreneittenkoirien suosio, koska ne olivat niin ylhäisiä ja majesteetillisiä, oli kasvussa. 1808 raportoitiin todellisista pyreneittenkoiramarkkinoista, joilla myytiin sekä aikuisia että pentuja: ”Joka sunnuntai lammaspaimenet tulevat Caunterets:hin markkinatorille. He tietävät varmasti, etteivät palaa kotiin tyhjin taskuin, niin kauan kun koirat, joita he tuovat kaupattaviksi, ovat puhdasrotuisia” 1800-luvulla rotu ei ollut vielä kovinkaan yhdenmukainen, ainakaan L’Acclimation – lehdessä 20.2.1874 julkaistun artikkelin mukaan:

Pyreneitten vuoristossa on monen tyyppisiä isoja koiria, joita kutsutaan nimellä Chien de Montagne (vuoriston koirat) ja joukossa on kaksi täysin erilaista rotua. Yhtä voisimme kutsua nimellä ”Chien des Pyrenees Occidentales” (koira Pyreneitten vuoriston länsipuolelta). Tällaisia koiria nähdään erityisesti Bagneres-de-Bigorren ympäristössä, ja näillä koirilla on raskas kuono, roikkuvat huulet ja pyöreät korvat. Turkki on vähän kihara, väriltään valkoinen ja musta. Tämä voisi olla Terre-Neuve (newfoundlandinkoira) rodun esi-isä. Tämä rotu on levinnyt laajasti ympäri Ranskaa.

Toinen tyyppi on ”Chien des Pyrenees Orientales”(koira Pyreneitten vuoriston itäpuolelta). Tämä koira on kookas ja elegantimpi. Kuono on kevyempi ja hienostuneempi, riippuvat korvat kärjistään terävämmät. Turkki on pehmeä ja runsas, väriltään valkoinen, vaaleanharmaan tai tummin merkein. Merkit ovat tavallisimmin korvissa ja päässä, koira voi myös olla täysin valkoinen. Tämä tyyppi, mahdollisesti kaikkein kaunein kaikista Ranskan vahtikoiraroduista, on myös merkittävä voimiltaan ja vartiointivietiltään.

Lourdesin linnassa on maalauksia 1800-luvulta, joissa pyreneittenkoirat ovat ruskeapäisiä, joskus lähes kokonaan ruskeita, sekä koiria joilla on harmaanruskeat merkit.

Ensimmäinen yksityiskohtainen kuvaus pyreneittenkoirasta on kreivi de Bylandtin kirjassa 1897. Ensimmäiset rotuyhdistykset aloittivat toimintansa noin 1907, jolloin Pastoure Club Lourdesissa Pyreneitten vuoristossa järjestäytyi edistämään rotua. Samoihin aikoihin julkaistiin ensimmäinen rotumääritelmä.

Vuonna 1923 Réunion des Amateurs de Chien Pyrénées laati virallisen rotumääritelmän Ranskan kennelklubille Bernard Sénac-Lagrangen aloitteesta. Nykyinen rotumääritelmä on edelleen hyvin samanlainen kuin vuonna 1923 laadittu, joskin siihen on lisätty joitakin tarkennuksia.

1800-luvulla ensimmäiset pyreneittenkoirat vietiin maasta. Kiitos Ranskassa vierailleille turisteille ja muille ulkomaalaisille, jotka rakastuivat tähän ihmeelliseen rotuun. 1824 ensimmäiset pyreneittenkoirat vietiin Amerikkaan. Amerikan Kennel Club virallisti pyreneittenkoirarodun helmikuussa 1933 ja työ rodun saamiseksi näyttelyiden piiriin alkoi huhtikuussa 1933

1850 Englannin kuningatar Victoria omisti pyreneittenkoiran. Ensimmäiset pyreneittenkoirat rekisteröitiin Englannin Kennel Clubiin 1885-1886. Lady Sybil Grant toi Englantiin ensimmäiset jalostusyksilöt vuonna 1909.

Ranskasta rotu levisi 1900-luvulla muualle Eurooppaan. Pyreneittenkoiria on nykyisin lähes jokaisessa maailmankolkassa Alaskasta Afrikan mantereelle.

Pohjoismaat:

Norjaan ensimmäiset pyreneittenkoirat saapuivat 1940-luvun loppupuolella.

Ruotsiin ja Tanskaan rotu saapui 1950-luvulla.

Suomeen ensimmäinen pyreneittenkoiran tuli vuonna 1963, kun Englannista saapui uros Bobby de Fontenay. Koiran omisti Soili Euramaa Sannäsin kartanosta Porvoon läheltä.

Soile Euramaa, kirjoitti koirastaan Pyreneittenkoira – alajaoston lehdessä 1/1983: Bobby oli ylväs rotunsa edustaja – säkäkorkeus noin 84 cm. Massiivinen päältä sekä muutoinkin mallikas de Fontenay- kennelin kasvatti. Bobby eli lähes kymmenenvuotiaaksi. Jälkeläisiä Bobbylla ei ollut.

Rodun kasvatustoiminta alkoi Suomessa vuonna 1969, kun vuonna 1966 Englannista tuodut kaksi narttua, Edwina de Rosavenda du Fontenay, omistaja Seija Kärkkäinen, Tuulian kennel, ja Ethel de Fontenay, omistaja Arne Ahokas, du Mont-de-Neige – kennel, astutettiin uroksella, joka oli Englannista Ruotsiin tuotettu Christo de Fontenay.

Rodun suosio pysyi vakaana 1970 - ja 1980-luvulla, pienin rekisteröintimäärä oli vuonna 1971 kolme kappaletta, suurimmat 1988 53 ja 1989 42 kpl. Vuosittaiset rekisteröinnit muina vuosina olivat 20-36 kappaletta.

1969	1970	1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979
15	9	3	31	29	20	22	35	20	23	36
23	34	37	43	35	16	23	16	53	42	

Tuonnit, kappalemäärät ja tuontimaat vuosina 1970-1989. Kahden koiran osalta tuontivuosi epävarma.

Vuosi	kpl yht	Ruotsi	Englanti	Norja
1970	1	1		
1971	5	3	2	
1972	2		2	
1973	0			
1974	1	1		
1975	3	2	1	
1976	1	1		
1977	1	1		
1978	2	1	1	
1979	2	1	1	
1980	3	3		
1981	0			
1982	1	1		
1983	2	2		
1984	3	1	1	1
1985	1	1		
1986	2			2
1987	7	3	4	
1988	6	6		
1989	22	22		
?	2	2		
Yhteensä	67	52	12	3

3. JÄRJESTÖORGANISAATIO JA SEN HISTORIA

Vuonna 1979 perustettiin rodun yhdistys Pyreneittenkoira-alajaosto, joka toimi silloisen rotujärjestönsä Suomen Seura- ja Kääpiökoirayhdistyksen alaisena. Vuoden 1986 jälkeen rotujärjestönä on ollut Suomen Seurakoira-yhdistys ry.

Pyreneittenkoira-alajaoston perustajana oli Elina Haapaniemi.

Yhdistyksen syyskokous 19.12.1992 hyväksyi pyreneittenkoirien ja pyreneittenpaimenkoirien toiminnan yhdistämisen. Tätä ennen pyreneittenpaimenkoirilla oli oma alajaosto,

Pyreneittenpaimenkoirakerho. Uuden perustettavan yhdistyksen nimeksi tuli Suomen Pyreneläiset ry. Yhdistys merkittiin yhdistysrekisteriin 29.6.1994.

Suomen Pyreneläiset ry on hyväksytty SKL-FKK:n jäsenyhdistykseksi 16.8.1994 ja Helsingin Seudun Kennelpiiriin jäsenyhdistykseksi 18.1.1995.

Rotua harrastavan yhdistyksen oikeudet on myönnetty elokuussa 1994.

Yhdistyksen puheenjohtajat:

Perustamisvuodesta alkaen, vuoteen 1993 puheenjohtajana toimi Elina Haapaniemi, joka nimettiin kunniapuheenjohtajaksi yhdistyksen täyttäessä 20 vuotta.

Aarno Martens 1993–1999

Tapani Koivusalo 1999–2003

Kirsi Nieminen 2003, varapuheenjohtaja Jukka-Pekka Kinnunen hoiti tehtävää syyskuusta 2003 maaliskuuhun 2004

Jukka-Pekka Kinnunen 2004–2005

Irma Wiita 2005–2007

Tuulikki Tammiala-Salonen 2007–2007

Satu Hattunen 2007–2009

Jouni Kautto 2010–2011

Satu Hattunen 2012–

Jäseniä yhdistyksessä on tällä hetkellä (31.12.2011) 291. Jäsenmäärä on laskenut hieman. Yhdistys julkaisee jäsenlehteä, Pyrripostia neljä numeroa vuodessa. Tämä lisäksi vuodesta 1996 alkaen on julkaistu tilastonumero, johon on kerätty edellisen vuoden rekisteröinnit, tuonnit ja pentueet sekä tutkimustulokset, näyttelytulokset arvosteluineen käännettynä suomen kielelle, toko-, luonnetesti- ja Pk-tulokset, yhdistyksen järjestämien kilpailujen: vuoden agilitykoira, vuoden tottelevaisin ja vuoden näyttelykoirakilpailun tulokset.

Yhdistys on järjestänyt erikoisnäyttelyn vuosina 2002, tuomarina Jean Bernard Moings, Ranska,

2003 tuomarina Chantal Reilhac, Ranska, 2005 tuomarina Gerald Calendrin, Ranska, 2007

tuomarina Guido Massimello, Italia, 2009 Jean Bernard Moings ja 2011 Guido Massimello.

Yhdistys on jäsenenä Kennelliitossa, Suomen Seurakoira-yhdistyksessä, Helsingin Seudun Kennelpiirissä, Suomen Palveluskoiraliitossa ja Suomen Agilityliitossa.

Jalostustoimikunnan organisaatio

Suomen Pyreneläiset ry:n jalostustoiminnassa on kolme rotua; pitkäkarvainen pyreneittenpaimenkoira, lyhytkarvainen pyreneittenpaimenkoira ja pyreneittenkoira.

Suomen Pyreneläiset r.y:n syyskokous on 25.10.2008 päättänyt yhdistää rotujensa jalostusta hoitavat jalostusjaostot yhdeksi, yhteiseksi jalostustoimikunnaksi.

Suomen Pyreneläiset ry:n jalostustoimikuntaan kuuluu puheenjohtaja ja vähintään kuusi jäsentä.

Yhdistyksen hallitus nimittää puheenjohtajan joka yhteistyössä hallituksen kanssa muodostaa jalostustoimikunnan.

Puheenjohtajan ja jäsenten toimikausi määräytyy jalostustoimikunnan toimintaperiaatteiden mukaisesti. Jalostustoimikunnan toimintaperiaatteet on sovittu jalostustoimikunnan kokouksessa 23.2.2009, hallitus on vahvistanut toimintaperiaatteet 7.3.2009 ja yhdistyksen sääntömääräinen vuosikokous 21.3.2009 vahvisti jalostustoimikunnan toimintaperiaatteet. Toimikunnan jäsenten tulisi edustaa monipuolisesti yhdistyksen edustamien rotujen ja rotumääritelmien sekä jalostuksen tuntemusta.

Yhdistyksellä oli vaikeuksia saada nimitettyä toimihenkilöitä jalostustoimikuntaan. Vuosina 2010–2011 toimikunta toimi ilman puheenjohtajaa (hallituksen puheenjohtaja toimi ”sijaisena”), eikä siinä

alun jälkeen ollut säädettyä määrää jäseniä. Vuoden 2012 alkaessa toimikunta kasattiin kokonaan uusiksi ja tämän JTO:n astuessa voimaan toimikunta on jälleen täysilukuinen ja toimiva.

Jalostustoimikunnan tehtävänä on vaalia edustamiensa rotujen tilaa ja kehitystä maassamme. Jalostustoimikunta kerää, välittää, tallentaa ja arkistoi rotujaan koskevaa tietoutta. Lisäksi jalostustoimikunta huolehtii edustamiensa rotujen kasvatukseen ja jalostukseen liittyvästä neuvonnasta ja opastamisesta sekä noudattaa Jalostuksen tavoiteohjelmien (JTO) ja jalostustoimikunnan toimintaperiaatteita.

4. RODUN NYKYTILANNE

4.1 Populaation rakenne ja jalostuspohja

4.1.1 Populaation rakenne ja sukusiitos

Rodun perinnöllinen monimuotoisuus tarkoittaa sen geeniversioiden (alleelien) runsautta. Puhutaan myös jalostuspohjan laajuudesta. Mitä monimuotoisempi rotu on, sitä useampia erilaisia versioita sillä on olemassa samasta geenistä. Tämä mahdollistaa rodun yksilöiden geenipareihin heterotsygotiaa, joka antaa niille yleistä elinvoimaa ja suojaa monen perinnöllisen vian ja sairauden puhkeamiselta. Monimuotoisuus on tärkeää myös immuunijärjestelmässä, jonka geenikirjon kapeneminen voi johtaa esimerkiksi tulehdussairauksiin, autoimmuunitauteihin ja allergioihin. Jalostus ja perinnöllinen edistymisenkin ovat mahdollisia vain, jos koirien välillä on perinnöllistä vaihtelua.

Suurilukuinenkin koirarotu on monimuotoisuudeltaan suppea, jos vain pientä osaa rodun koirista ja sukulinjoista on käytetty jalostukseen tai jos rodussa on koiria, joilla on rodun yksilömäärään nähden liian suuret jälkeläismäärät. Tällaiset koirat levittävät geeniversionsa vähitellen koko rotuun, jolloin jostakin yksittäisestä geeniversiosta saattaa syntyä rodulle uusi tyyppivika tai -sairaus. Vähitellen on vaikea löytää jalostukseen koiria, joilla ei tätä geeniversiota ole.

Ihannetilanteessa jalostukseen käytetään puolet syntyvistä koirista, tai pentuekoko huomioiden se rodun osuus, joka saadaan jakamalla luku 2 rodun keskimääräisellä pentuekoolla. Jos rodun pentuekoko on vaikkapa 5, jalostukseen tulisi käyttää 40 % rodun koirista.

Monimuotoisuutta turvaava rajoitus yksittäisen koiran elinikäiselle jälkeläismäärälle on pienilukuisissa roduissa 5 % ja suurilukuisissa 2-3 % suhteessa rodun neljän vuoden rekisteröinteihin. Jos rodussa rekisteröidään neljän vuoden aikana keskimäärin 1000 koiraa, ei yksittäinen koira saisi olla vanhempana useammalle kuin 20-50 koiralle. Yhdessäkään rodussa ei yhdellä yksilöllä saisi olla enempää kuin 100 jälkeläistä. Toisen polven jälkeläisiä koiralla saisi pienilukuisissa roduissa olla korkeintaan 10 % ja suurilukuisissa 4-6 % suhteessa neljän vuoden rekisteröinteihin.

Mitä yllä mainitut luvut tarkoittavat käytännössä pyreneittenkoirilla, joilla keskimääräinen neljän vuoden rekisteröintimäärä on viimeisen 12 vuoden aikana ollut 296 (taulukko 1.) ja pentuekoko		
6,3		
Jalostukseen tulisi käyttää 32% koirista	Yhdellä koiralla saisi olla korkeintaan 15 jälkeläistä	Toisen polven jälkeläisiä saisi olla korkeintaan 30

Sukusiitoksessa uros ja narttu ovat toisilleen läheisempää sukua kuin serkukset. Sukusiitosaste tai -prosentti on todennäköisyys sille, että satunnaisesti valittu geenipari sisältää geenistä kaksi samaa alleelia (versiota), jotka ovat molemmat peräisin samalta esivanhemmalta. Saman esivanhemman tietty alleeli on siis tullut koiralle sekä isän että emän kautta. Tällainen geenipari on homotsygoottinen ja identtinen. Ilman sukusiitosta suurin osa yksilöiden geenipareista on heterotsygoottisia, jolloin haitalliset, resessiiviset alleelit pysyvät vallitsevan, normaalin alleelin peittäminä.

Koiran sukusiitosaste on puolet sen vanhempien välisestä sukulaisuussuhteesta. Isä-tytär - parituksessa jälkeläisten sukusiitosaste on 25 %, puolisisarparituksessa 12,5 % ja serkusparituksessa 6,25 %. Sukusiitos vähentää heterotsygoottisten geeniparien osuutta jokaisessa sukupolvessa sukusiitosasteen verran, joten esimerkiksi puolisisarparituksessa jälkeläisten heterotsygotia vähenee 12,5 %. Myös todennäköisyys haitallisten resessiivisten ongelmien esiintuloon on puolisisarparituksessa 12,5 %.

Koirilla on rotuja muodostettaessa käytetty runsaasti sukusiitosta. Sukusiitoksella pyritään tuottamaan tasalaatuisia ja periyttämismuotoja eläimiä. Jos huonot alleelit esiintyvät kaksinkertaisina sukusiitoksen ansiosta, niin mikseivät hyvätkin. Toisaalta sukusiitetykin eläin siirtää vain puolet perimästään jälkeläisilleen, jolloin edulliset homotsygoottiset alleelijohdistelmät purkautuvat. Lisäksi jokainen yksilö kantaa perimässään useita haitallisia alleeleja, joiden todennäköisyys tulla esiin jälkeläisissä kasvaa sukusiitoksen myötä, joten turvallisia sukusiitosyhdistelmiä ei ole.

Tutkimuksissa on todettu sukusiitoksen haittavaikutusten alkavan näkyä eläimen sukusiitosasteen ylittäessä 10 %. Silloin todennäköisyys hedelmällisyyden ja elinvoiman heikkenemiseen kasvaa, ja nähdään esimerkiksi lisääntymisvaikeuksia, pentukuolleisuuden nousua, pentujen epämuodostumia, vastustuskyvyn heikkenemistä sekä tulehdusalttiutta. Ilmiötä kutsutaan sukusiitostaantumaksi. Jos sukusiitosaste kasvaa hitaasti monen sukupolven aikana, haitat ovat pienemmät kuin nopeassa sukusiitoksessa eli lähisukulaisten yhdistämisessä.

Sukusiitosasteen suuruus riippuu laskennassa mukana olevien sukupolvien määrästä, joten vain sellaisia sukusiitosasteita voi verrata keskenään, jotka on laskettu tismalleen saman taustainfon perusteella. Jalostuksessa suositellaan viiden sukupolven perusteella lasketun sukusiitosasteen pitämistä alle 6,25 %.

(Lähde: Kennelliiton jalostusta ja populaatiogenetiikkaa käsittelevät artikkelit)

Taulukko 1. Pyreneittenkoirien rekisteröintimäärät, keskimääräinen jalostukseen käyttöikä sekä vuosittaisen sukusiitosprosentin keskiarvo vuosilta 2000-2011

Vuosi	Pennut	Tuonnit	Rekisteröinnit yhteensä	Jalostusikä, urokset, km	Jalostusikä, nartut, km	Sukusiitosprosentti, ka
2000	43	7	50	4v	4v 7kk	4,03 %
2001	72	6	78	4v	3v 3kk	2,74 %
2002	36	6	42	4v 2kk	2v 8kk	1,79 %
2003	101	4	105	2v 4kk	3v 11kk	0,98 %
2004	91	3	94	2v 10kk	3v 1kk	1,49 %
2005	99	2	101	2v 7kk	3v 10kk	0,24 %
2006	102	2	104	3v 10kk	3v 7kk	1,67 %
2007	55	5	60	4v 1kk	3v 6kk	1,57 %
2008	105	7	112	3v 7kk	2v 11kk	3,63 %
2009	34	1	35	3v 9kk	3v 10kk	4,68 %
2010	53	8	61	2v 6kk	4v	1,05 %
2011	40	5	45	3v 9kk	3v	5,23 %
yhteensä	831	56	887			ka 2,43%

(Lähde: KoiraNet. Käytetyt lyhenteet: km = keskimääräinen, ka = keskiarvo).

Jalostukseenkäyttöiässä ei ole havaittavissa sen enempää nousu- kuin laskutendenssiäkään. Keskimääräinen vuosittainen sukusiitosaste rodussa on vaihdellut välillä 0,24-5,23 keskiarvon ollessa 2,43 aikajaksolla 2000-2011. 5,23 on ehdottomasti liian korkea ja selittyy yhdellä sisarusparituksella; kaikkien muiden vuoden 2011 pentueiden sukusiitosprosentti oli alle 0,65.

4.1.2 Jalostuspohja

Jalostuspohjan laajuutta kuvaa tehollinen populaatiokoko. Tehollinen populaatiokoko on laskennallinen arvio rodun perinnöllisestä monimuotoisuudesta.

Tehollinen koko kertoo kuinka monen yksilön geeniversioita tietyssä rodussa tai kannassa on. Esimerkiksi lukema 50 tarkoittaa, että rodun perinnöllinen vaihtelu koostuu 50 eri koiran geeniversioista. Mitä pienempi tehollinen koko, sitä nopeammin rodun sisäinen sukulaisuus kasvaa, ja sukusiitoksen välttäminen vaikeutuu.

Tehollinen koko arvioidaan aina sukupolvea kohden. Sukupolven pituus on seurakoirilla neljä ja käyttökoirilla viisi vuotta. Nyrkkisääntönä on, että tehollinen koko on enimmillään neljä kertaa jalostukseen käytettyjen, eri sukuisten urosten lukumäärä. Paras tapa arvioida tehollista populaatiokokoa perustuu rodun keskimääräisen sukusiitosasteen kasvunopeuteen. Jos aineisto ei ole sukupuiltaan tarpeeksi täydellinen, voidaan käyttää jalostuskoirien lukumääriin perustuvaa laskentaa, joka on käytössä myös Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmässä Koiranetissä. Tämä antaa kuitenkin tehollisesta koosta suuren yliarvion, koska siinä oletetaan, etteivät jalostuskoirat ole toisilleen sukua ja että niillä on tasaiset jälkeläismäärät.

Jos sukusiitosasteen kasvunopeuteen perustuva tehollinen koko on alle 50 - 100, rodusta häviää geeniversioita niin nopeasti, ettei luonto pysty tasapainottamaan tilannetta. Silloin on keskityttävä säilyttämään mahdollisimman monen yksilön geenejä käyttämällä niitä kertaalleen jalostukseen.

Tehollisesta populaatiokoosta huolehtiminen kuuluu sekä uroksen- että nartunomistajille Koirapopulaation perinnölliseen monimuotoisuuteen vaikuttaa se, mitä ja minkä sukuisia yksilöitä jalostukseen käytetään, mutta myös miten paljon kutakin yksilöä käytetään. Yksittäisen jalostuskoiran ja sen perimän osuus koirakannassa ei saisi nousta kohtuuttoman suureksi.

Ongelmaksi muodostuu yleensä suosittujen siitosurosten liikakäyttö, ns. matadorijalostus. Populaation monimuotoisuuden säilyttämisen kannalta pitäisi käyttää mahdollisimman monia perusvaatimukset täyttäviä yksilöitä; sekä uroksia että narttuja. Tehollinen populaatio määrittää jalostuspohjan laajuuden ja sitä kautta sukusiitoskertoimen kasvunopeuden ja alleelihävikin populaatiossa. Tehollisen koon ollessa alle 50 populaatio on erittäin haavoittuvaisessa tilassa.

Siitoskoirien sukupuolijakauma vaikuttaa tähän lukuun, jonka minimissään tulisi olla n. 200 jalostuskoiraa. Tehollinen populaatio ei kasva, jos samaa urosta käytetään monelle nartulle. Jalostuspohjaa voidaan laajentaa tehokkaasti vain käyttämällä sekä useita narttuja että uroksia.

Taulukko 2. Jalostuspohja sukupolvea kohti

Vuosi	jalostukseen käytetyt urokset	jalostukseen käytetyt nartut	isät/emät	käytettyjen urosten osuus syntyneistä	käytettyjen narttujen osuus syntyneistä	tehollinen populaatio	tehollisen populaation osuus maksimista
2000	14	15	0,93	12 %	29 %	20	42 %
2001	17	21	0,81	17 %	30 %	26	43 %
2002	18	22	0,82	19 %	30 %	27	45 %
2003	21	30	0,70	18 %	24 %	35	47 %
2004	22	34	0,65	16 %	23 %	38	48 %
2005	23	33	0,70	12 %	19 %	38	45 %
2006	30	40	0,75	10 %	15 %	48	45 %
2007	28	37	0,76	7 %	13 %	45	48 %
2008	34	45	0,76	8 %	13 %	54	53 %
2009	32	42	0,76	9 %	12 %	51	58 %
2010	28	32	0,88	10 %	11 %	41	53 %
2011	27	30	0,90	9 %	8 %	39	53 %

Taulukko 3. 10 vuoden aikana runsaimmin käytetyt (eniten pentuja saaneet) 15 urosta

Uroksen nimi	synt. vuosi	pentueet yht.	pennut yht.	osuus 10 vuoden rekis- teröinneistä	kumula- tiivinen %	toisen polven jälkel.
1. Pyrzillac's Tacheron	2002	6	48	6,70 %	7	29
2. Laugtun's Sarek	2002	5	46	6,42 %	13	103
3. Pyrzillac's Ursamajor	2006	4	33	4,61 %	18	3
4. L'Ambre Jaune Neville du Nord	2000	5	40	4,47 %	22	57
5. Tiarnian Caruso	2003	4	30	4,19 %	26	26
6. Stephen du Domaine de Peyrac	2001	4	28	3,91 %	30	29
7. Ossay du Duche de Savoy	1998	2	21	2,93 %	33	118
8. Chenespace Beau Marcus	1996	6	40	2,79 %	36	109
9. Blaireau Noire Nandor	2001	2	20	2,79 %	39	16
10. Pyrzillac's Takes-it-All	2002	3	20	2,79 %	42	11
11. Ama'ville Balthazar	2002	3	20	2,79 %	44	6
12. Grand Matador Dakota	2004	2	20	2,79 %	47	10
13. Pyrzillac's Guts'n'Soul	2002	3	18	2,51 %	50	8
14. Urrestarazu du Royaume d'Ursita	2003	2	18	2,51 %	52	0
15. Mantelislamän Marcel	2003	2	16	2,23 %	54	0

Jälkeläismäärät on siis laskettu urosten koko jalostuskäytön ajalta vuoteen 2011 asti. (Lähde: Koiranet, Jalostustilastot, Jalostukseen vuosina 2002-2011 käytetyt urokset)

Kaikilla yllä mainituilla koirilla on viimeaikaisiin rekisteröintimääriin suhteutettuna enemmän jälkeläisiä kuin olisi suositeltavaa perimän monimuotoisuuden säilymisen kannalta. Neljällä uroksista on liikaa toisen polven jälkeläisiä. 13 urosta on tuottanut 50% kymmenen vuoden aikana syntyneistä rekisteröidyistä pennuista.

Tarkastellaan yllä mainittujen urosten sukulaisuussuhteita:

Pyrzillac's Tacheron, Pyrzillac's Takes-it-All ja Pyrzillac's Guts'n'Soul ovat Ossay du Duché de Savoy'n poikia. Ossay on myös Pyrzillac's Ursamajorin takana molemmilla puolilla sukusiitosprosenttiosuudella 7,81. Laugtun's Sarek on Tiarnian Caruson isä ja Ursamajorin isoisä. Chenespace Beau Marcus on Ama'ville Balthazarin isä ja Grand Matador Dakotan isoisä emän puolelta; Dakotan isä taas on neljäntenä listalla oleva L'Ambre Jaune Neville du Nord. Neville ja Mantelislamän Marcel ovat serkuksia. Urrestarazu du Royaume d'Ursitalla on sama isoäiti kuin Tacheronilla ja Takes-it-Allilla. Blaireau Noire Nandorilla ja Guts'n'Soulilla on yhteinen isoisä. Ainoastaan Stephen du Domaine de Peyrac ei ole sukua kenenkään muun listalla olevan kanssa.

Taulukko 4. 10 vuoden aikana runsaimmin käytetyt (eniten pentuja saaneet) 15 narttua

Nartun nimi	synt. vuosi	pentueet yht.	pennut yht.	osuus 10 vuoden rekis- teröinneistä	kumula- tiivinen %	toisen polven jälkel.
1. Pyrzillac's Hermione	2003	3	32	4,47 %	5	28

2. Vauhtihaukun Cinderella	1999	4	37	4,05 %	9	91
3. Ama'ville Blanche Cher	2002	3	25	3,49 %	12	30
4. Pyrzillac's Gigolette	2002	3	22	3,07 %	15	20
5. Mantelisilmän Irene	2000	3	21	2,93 %	18	21
6. Ama'ville Athena	2001	3	20	2,79 %	21	16
7. Azeitia	2005	2	20	2,79 %	24	0
8. Wonderwhite's Good Guess	2006	2	18	2,51 %	26	5
9. Amalia	2003	2	18	2,51 %	29	7
10. Bell'venla de la Plaine d'Astree	2006	2	16	2,23 %	31	9
11. Chenespace Dimple Dee	1999	2	16	2,23 %	33	16
12. Pyraryas	1999	1	14	1,96%	35	78
13. Tsaika Pikachu	2001	2	14	1,96 %	37	15
14. Ama'ville Angel	2001	2	14	1,96 %	39	0
15. Vauhtihaukun Rosella	1999	3	23	1,82 %	41	0

Jälkeläismäärät on siis laskettu narttujen koko jalostuskäytön ajalta vuoteen 2011 asti. (Lähde: Koiranet, Jalostustilastot, Jalostukseen vuosina 2002-2011 käytetyt nartut)

Lähes kaikilla yllä mainituilla koirilla on viimeaikaisiin rekisteröintimääriin suhteutettuna enemmän jälkeläisiä kuin olisi suositeltavaa perimän monimuotoisuuden säilymisen kannalta. Kahdella nartuista on liikaa toisen polven jälkeläisiä.

21 narttua on tuottanut 50% kymmenen vuoden aikana syntyneistä rekisteröidyistä pennuista. Tarkastellessa sukulaisuussuhteita todetaan useimpien listalla esiintyvien narttujen olevan joko keskenään tai edellä esitettyjen urosten kanssa jollain tavalla sukua:

Vauhtihaukun Cinderella ja Vauhtihaukun Rosella ovat täyssisaruksia. Vauhtihaukun Cinderella on Ama'ville Blanche Cher'in, Ama'ville Athenan ja Ama'ville Angelin äiti. Blanche Cherin veli on Balthazar ja isä Beau Marcus. Pyrzillac's Gigolette on Ossayn tytär, ja siis Guts'n'Soulin täyssisar ja Tacheronin sekä Takes-it-Allin puolisisar. Athenan isä on Neville. Azeitian isoisä on Tacheron ja isoäiti toiselta puolelta Dimple Dee. Wonderwhite's Good Guess on Tacheronin ja Takes-it-Allin siskon Tourlamourin tytär. Pyraryas on Pyrzillac's T-pentujen emä. Tsaika Pikachulla ja Nevillellä on yhteinen isoisä. Pyrzillac's Hermionen isä on eniten käytettyjen urosten listalta Sarek. Mantelisilmän Irene ja Bell'venla de la Plaine d'Astree eivät ole läheistä sukua muiden listalla esiintyvien narttujen kanssa, mutta Irene on uroksista Marcelin puolisisar.

Urosten ja narttujen sukulaisuussuhteita tarkasteltaessa, voidaan todeta, että jalostuspohja pyreneittenkoirilla on huolestuttavan kapea. Geenipoolia pitäisi pyrkiä määrätietoisesti kasvattamaan käyttämällä mahdollisimman monia eri koiria jalostukseen.

Taulukko 5. Jalostukseen käytetyt urokset, jälkeläismäärät ja jälkeläisten prosentuaalinen osuus 2008-2011 Suomessa syntyneistä ja rekisteröidyistä koirista. Lihavoidulla merkitty urokset, joiden jälkeläisten määrä kyseisenä ajankohtana ylittää kahden/ neljän vuoden rekisteröinnistä jalostussuosittelun mukaisen 10/5 %:n rajan.

Uroksen nimi	2008	2009	2010	2011	yhteensä 2008-11	jälkeläis% 2008-11	yhteensä 2010-11	jälkeläis% 2010-11
Alta Colina's Crem de la Creme	10				10	4,0	0	
Apollo				8	8	3,2	8	7,5
Blaireau Noire Nandor	9				9	3,6	0	
Blanche Mer's Amorous	5		4		9	3,6	4	3,8

Carretou du Neouvielle		5	8		13	5,1	8	7,5
Ceres du Pic de Viscos		4	9		13	5,1	9	8,5
Chespace Garcon	6				6	2,4	0	
Chespace Ours Polaire				3	3	1,2	3	2,8
Covermount Andromeda			2		2	0,8	2	1,9
Dark Badger du Pic de Viscos				4	4	1,6	4	3,8
Fago de Alba de los Danzantes				8	8	3,2	8	7,5
Flagella's Ceret	3				3	1,2	0	
Kasper de Alba de los Danzantes			7		7	2,8	7	6,6
Lumienkelin Aarre Arttu			6		6	2,4	6	5,7
Mantelisilmän Kasimir	6				6	2,4	0	
Mantelisilmän Marcel		16			16	6,3	0	
Pikkukummun Himskatti	10				10	4,0	0	
Pikkukummun Kuutamokeikka			3		3	1,2	3	2,8
Polar Farma Stekot	12				12	4,7	0	
Pyrview's Spartan Warrior			5		5	2,0	5	4,7
Pyrzillac's Incrediablo	4				4	1,6	0	
Pyrzillac's Ursamajor	14			10	24	9,5	10	9,4
Soulman's Allegro Amadeus			9		9	3,6	9	8,5
Stephen du Domaine de Peyrac	3				3	1,2	0	
Vars-West du Pic de Viscos	12				12	4,7	0	
Viskaly's Spirit of Alaska				7	7	2,8	7	6,6
Wonderwhite's Energetic Dreamboy	11				11	4,3	0	
Pennut/Vuosi/Suomi	105	34	53	40	232		93	
Tuonnit	7	1	8	5	21	8,3	13	12,3
Rekisteröinnit yhteensä	112	35	61	45	253	yht.100	106	yht.100

Taulukko 6. Jalostukseen käytetyt nartut, jälkeläismäärät ja jälkeläisten prosentuaalinen osuus 2008-2011 Suomessa syntyneistä ja rekisteröidyistä koirista. Lihavoidulla merkitty nartut, joiden jälkeläisten määrä kyseisenä ajankohtana ylittää kahden/ neljän vuoden rekisteröinnistä jalostussuosituksen mukaisen 10/5 %:n rajan.

Nartun nimi	2008	2009	2010	2011	yhteensä	jälkeläis%	yhteensä	jälkeläis%
					2008-11	2008-11	2010-11	2010-11
Angel's Joy Cascade	4		9		13	5,1	9	8,5
Ariadne				8	8	3,2	8	7,5
Azeitia		9			9	3,6	0	
Bell'venla de la Plaine d'Astree	8		8		16	6,3	8	7,5
Bizous da Serra do Mar	9				9	3,6	0	

Blaireau Noire Merri	5				5	2,0	0	
Blaireau Noire Pippin				4	4	1,6	4	3,8
Blanche Mer's Bianchi				10	10	4,0	10	9,4
Celia du Pic de Viscos		4	6		10	4,0	6	5,7
Chenespace Hotmail			3		3	1,2	3	2,8
Chenespace Ivoire	10				10	4,0	0	
Chenespace Kamille	3		5		8	3,2	5	4,7
Chenespace Milla Mignonne				7	7	2,8	7	6,6
Chenespace Oeillet				8	8	3,2	8	7,5
Covermount Angel		5			5	2,0	0	
Cygnus			3		3	1,2	3	2,8
Domaco's Snow Queen			2		2	0,8	2	1,9
Domaco's Travelling Rose		8		3	11	4,3	3	2,8
Grand Matador Holly	10				10	4,0	0	
Lumienkelin Barbababa			6		6	2,4	6	5,7
Mahtivahdin Dominique	3				3	1,2	0	
Mantelisilmän Nerita		8			8	3,2	0	
Mokkakorvan Adalmiina	5		4		9	3,6	4	3,8
Pikkukummun Halinalle	8				8	3,2	0	
Pikkukummun Shakira	6				6	2,4	0	
Pyr Angel-s Tindra	6				6	2,4	0	
Pyrzillac's Gigolette	4				4	1,6	0	
Pyrzillac's Joliette	6				6	2,4	0	
Tsaika Nidoran	7				7	2,8	0	
Wonderwhite's Good Guess	11		7		18	7,1	7	6,6
Pennut/Suomi	105	34	53	40	232		93	
Tuonnit	7	1	8	5	21		13	
Rekisteröinnit yhteensä	112	35	61	45	253		106	

Taulukko 7. Suomessa vuosina 2008-2011 rekisteröityjen pentueiden sukutauluissa useimmin esiintyvät koirat. Sukulaisuuksien tutkimisen helpottamiseksi on koiran nimen alla mainittu myös kyseisten koirien tärkeimpiä jalostuskantaamme vaikuttaneita jälkeläisiä alenevissa polvissa. Pentueita vuonna 2008:16, 2009:5, 2010:10 ja 2011:6, yhteensä 37 pentuetta. 2009-2012 ei ole Suomessa syntynyt ainuttakaan pentuetta, jossa ei olisi takana vähintään yksi seuraavista koirista; useissa moni ja useampaan kertaan.

Koira ja mahdollisia jälkeläisiä alenevissa polvissa	esiintyy vähintään X pentueen sukutaulussa
Zephyr vom Berkahof s.1994 -Blaireau Noire Nandor, Tiarnian Caruso -Pyrzillac's Hermione, Gigolette, Guts'n'Soul	18/37 = 49%
Fenelle Andante s.1989 -Chenespace Beau Marcus	18/37 = 49%
Aspenella Hippeastrum s.1994 -Chenespace Beau Marcus	15/37 = 41%
Ossau du Duche de Savoy s.1998 -Pyrzillac's Tacheron ja Takes-it-All -Pyrzillac's Gigolette ja Guts'n'Soul	15/37 = 41%
Estom du Comte de Foix s.1989 -Neou ja Noustamic du Neouvielle -Malic du Pic de Viscos -Beau Gosse du Mas de Valliere, Carretou du Neouvielle	14/37 = 38%

Laugtun's Sarek s.2002 -Tiarnian Caruso -Pyrzillac's Hermione ja Incrediablo	10/37 = 27%
Pyr Angel-s Napoleon s.1997 -L'Ambre Jaune Neville du Nord -Pyr Angel-s Rosanna ja Tindra	10/37 = 27%
Sautor de l'Oronet s.1993 -Yac de Taverdet -Aran, Biados ja Fago de Alba de Los Danzantes	8/37 = 22%
Euzkotar Long Distance Runer s.1994 -Chespace Diple Dee, Dame Davantage, Di Dulcinee	7/37 = 19%

Taulukko 8. Kun tarkastellaan 2008 ja sen jälkeen tuotuja koiria, havaitaan että yllä mainittuja koiria esiintyy useimpien tuontien takana; vain kahdella tuontikoiralla ei ole näitä sukutaulussaan. Vaatii melkoista vaivannäköä kasvattajilta löytää Euroopasta enää uutta verta.

Tuontikoira	Estom, Neou, Noustamic	Aran	Ossau	Napoleon	Beau Marcus	Sautor ei Aran	Andante ei Marcus	Runer
Kalamino ja Kromagnon du Grand Tendre	x				x			
Kallisto du Grand Tendre	x							
Echo de Chien Avangard King			x				x	x
Gavarnie du Hogan des Vents		x						
Fleurette Coquina Patou de l'Hourquette	x				x			
Echo de Chien Amelie Queen			x				x	x
Islandog's First Countess of Gotland								
Vi'Skaly's Top Tempranillo	x							
Alta Colinas Juvel	x			x				
E'Mercedes du Val de Montserrat	x							
Patou Nordique Fafne			x					
Yinwoo's Bacardi Razz	x							
Emelina des Brumes de la Comtee	x							
Imilou du Tuc de l'Adosse	x							
Kasper de Alba de Los Danzantes	x	x						
Pyrview's Spartan Warrior								
Dark Badger du Pic de Viscos	x					x		
Carretou du Neouvielle	x							
Ceres du Pic de Viscos	x					x		
Fago de Alba de Los Danzantes		x						
Cmuri II du Neouvielle	x	x						
Pyr Angel-s Tindra				x				
Wonderwhite's Good Guess			x	x				
Celia du Pic de Viscos	x	x						

4.1.3 Rodun populaatiot muissa maissa

Alla olevassa taulukossa pyreneittenkoirien rekisteröinnit rodun kotimaassa Ranskassa, sekä Espanjassa ja Ruotsissa vuosilta 1992-2010

Vuosi	Ranska	Espanja	Ruotsi
1992	735	430	104
1993	698	471	121
1994	684	394	105
1995	606	430	85
1996	658	437	125
1997	528	329	105
1998	597	315	85
1999	469	182	85
2000	408	150	99
2001	417	116	66
2002	418	138	38
2003	376	146	93
2004	407	97	97
2005	377	108	90
2006	389	140	76
2007	411	121	43
2008	509	122	62
2009	434	105	55
2010	592	94	66

Ranskasta tai Espanjasta ei löydy useita täysin erillisiä linjoja. Ranskasta on vaikea enää löytää koiria, joiden takana ei olisi Estom du Comte de Foix ja useimpien Espanjalaisten koirien takaa löytyy Sautor de l'Oronet. Ruotsiin on tuotu koiria paitsi Euroopasta myös Englannista ja Yhdysvalloista ja tämän ansiosta sieltä löytyy koko Eurooppaa ajatellen joitain harvinaisempia sukulinjoja edustavia koiria.

4.1.4 Yhteenveto populaation rakenteesta ja jalostuspohjasta

Vaikka vuosittaista vaihtelua on ollut, on pyreneittenkoirien rekisteröinti pysynyt Suomessa melko tasaisena 2000-luvun alusta alkaen keskiarvon ollessa 68 rekisteröintiä vuotta kohti. Poikkeuksen muodostaa kuitenkin yhden sukupolven mittainen ajanjakso vuosina 2003-2006, jolloin vuosittainen rekisteröintimäärä oli keskimäärin 100.

Rodun kotimaassa Ranskassa 10 viime vuoden (laskettu 2010 asti) rekisteröintien vuosittainen keskiarvo on 433, Espanjassa 119 ja Ruotsissa 67. Nämä kolme ovat olleet merkittävimmät tuontimaat viimeisten neljän vuoden aikana. Kovin uutta verta ei näistäkään ole löytynyt, sillä kahta tuontikoiraa lukuun ottamatta kaikkien sukutaulusta löytyvät taulukon 7. koirat eli ne samat mitä eniten löytyy Suomessa syntyneidenkin pentujen takaa. Etenkin Keski-Euroopassa on käytetty parhaita koiria, yleensä näyttelyvoittajia, todella runsaasti, ja nämä koirat löytyvät nyt lähes kaikkien Eurooppalaisten koirien sukutauluista.

Jalostukseenkäyttöiässä ei ole havaittavissa sen enempää nousu- kuin laskutendenssiäkään. Urosten jalostukseenkäyttöikä on vaihdellut välillä 2,4-4,1 vuotta ja narttujen välillä 2,8-4,7 vuotta. (Edellä pilkun jälkeinen luku tarkoittaa kuukausia eikä vuoden kymmenesosia). Useimpia koiria käytetään jalostukseen vain kerran ja tällöin koiran hedelmällisimmässä iässä, mikä on tietysti hyvä asia. Osa uroksista, jotka esiintyvät 15 eniten käytetyn uroksen listalla, ovat kuolleet hyvin nuorina ja mahdollisesti jättäneet ”lyhyen eliniän perimän” suureen osaan kannasta.

Keskimääräinen vuosittainen sukusiitosaste rodussa on vaihdellut välillä 0,24-5,23 keskiarvon ollessa 2,43 aikajaksolla 2000-2011. 5,23 on ehdottomasti liian korkea ja selittyy yhdellä sisarusparituksella; kaikkien muiden vuoden 2011 pentueiden sukusiitosprosentti oli alle 0,65. Vuonna 2008 tehtiin yksi äiti-poika-paritus, mutta rekisteröintejä oli selvästi enemmän, joten keskimääräinen SSP ei noussut yhtä korkeaksi kuin vuonna 2011.

Rodun tehollinen populaatio on onneksi noussut 2000-luvun alusta. Jalostuskanta on kuitenkin niin pieni, että on vaikeaa saada tehollinen populaatio pysymään yli 50, ja rodun tilanne on hyvin haavoittuvainen. Tehollisen populaation osuus maksimista on saatu nousemaan viimeisen neljän vuoden jaksossa 54 prosenttiin verraten 2000-2007 vuosien keskimääräistä arvoa 45%. Tehollisen kannan koon laskutapa antaa kuitenkin yliarvon todellisuuteen nähden, koska kaava olettaa koirille tasaiset jälkeläismäärät. Kun jalostuskoirien sukulaisuussuhteet huomioidaan, tehollinen populaatio laskee pienemmäksi.

Tehollisesta populaatiokoosta huolehtiminen kuuluu sekä uroksen- että nartunomistajille. Tehollinen populaatio ei kasva, jos samaa urosta käytetään monelle nartulle. Jalostuspohjaa voidaan laajentaa tehokkaasti vain käyttämällä sekä useita narttuja että uroksia. Koska pentueet rodussamme ovat keskimäärin suuria, tulisi nykyisin mahdollista kaksoisastutusta myös hyödyntää tehollisen jalostuspohjan kasvattamiseksi.

Isät/emät – suhde on vaihdellut välillä 0,65-0,93 keskiarvon vuosilta 2000-2011 ollessa 0,84, ja kahtena viime vuonna vielä parempi: 2010. 0,88 ja 2011 0,90.

Vuosina 2000-2011 on käytetty 67 eri urosta, näistä 40 vain kerran, 27 vähintään kahdesti. Samana aikana on käytetty 87 eri narttua, näistä 63 vain kerran ja 24 vähintään kahdesti.

2000-luvun alussa käytettiin jalostukseen keskimäärin 30% syntyneistä nartuista ja 16% syntyneistä uroksista, vuonna 2011 (ohjelma laskee sukupolvelle tästä taakse päin) vain 9% uroksista ja 8% nartuista. Tämä saattaa selittyä osittain uusilla tuonneilla, mutta osuus on kuitenkin liian pieni ja viittaa siihen että ollaan vaarassa menettää suomalaisia sukulinjoja tuontikoirien käytön lisääntyessä.

Rekisteröintimäärät ovat olleet siinä määrin pieniä ja pentueet rodussa suuria, että narttujen Angel's Joy Cascade, Bell'venla de la Plaine d'Astree ja Wonderwhite's Good Guess jälkeläismäärä ylittää (taulukko 6) suositelun 5% neljän vuoden rekisteröinneistä, vaikka nartuilla ei ole ollut enempää kuin kaksi pentuetta. Vastaavasti uroksista (taulukko 5) Carretou du Neouviellen, Ceres du Pic de Viscoksen, Mantelisilmän Marcelin ja Pyrzillac's Ursamajorin jälkeläismäärä ylittää suositellun, vaikkei pentuemäärät ole suuria.

Jälkeläismääriä on hyvä tarkastella vähän pitemmälläkin aikavälillä. Jos lasketaan että parhaimpinakin vuosina (2003-2006) rekisteröintimäärä rodussa on ollut noin 400 per sukupolvi, saisi yhdellä koiralla olla maksimissaan 20 ensimmäisen sukupolven jälkeläistä ja 40 toisen sukupolven jälkeläistä. Viimeaikainen keskimääräinen rekisteröintimäärä on kuitenkin ollut pienempi, 296 koiraa per sukupolvi, tällä hetkellä vastaavat luvut ovat 15/30. Pitkällä aikavälillä (taulukko 3) runsaasti käytetyistä uroksista 12:lla on edellisen laskutavan mukaan liikaa ensimmäisen polven jälkeläisiä. Kaikkien näiden jälkeläisiä ei ole käytetty yhtä paljon, vaan vain neljällä listassa (Laugtun's Sarek, L'ambre Jaune Neville du Nord, Ossay du Duché de Savoy ja Chenespace Beau Marcus) on suosituksiin nähden liikaa toisen polven jälkeläisiä.

Nartuista (taulukko 4) kahdeksalla on suosituksen ylittävä määrä jälkeläisiä. Näistä kahdeksasta vain yhdellä (Vauhtihaukun Cinderella) on liikaa toisen polven jälkeläisiä, mutta sen sijaan neljällä nartulla (Pyrarayas, Pyrzillac's Estella, Pyrzillac's Echina ja Lambre Jaune Lili d'Eclat d'Soleil; lähde KoiraNet: Jalostukseen käytetyt nartut 2002-2011) joilla ei ole kovin paljon ensimmäisen polven jälkeläisiä, on yli suositeltu määrä toisen polven jälkeläisiä. Tilastoista tulee selkeästi näkyviin kuinka paljon koira saattaa jälkeläisten jatkokäytöstä riippuen vaikuttaa kantaan, vaikka sen oma jälkeläismäärä olisikin pieni.

Neljän viimeisen vuoden pentueiden sukutauluissa useimmin esiintyvissä koirissa (taulukko 7.) on onneksi koiria täysin eri linjoistakin. Kun tuodaan koiria ulkomailta, pitäisi entistä enemmän kiinnittää huomiota siihen, että ne todella tuovat uutta verta (vt. taulukko 8.).

Yhteenvetona voidaan todeta että rodun jalostuspohja on koirien ja sukulinjojen vähyydestä johtuen niin pieni, että se ei teoreettisesti laskien ole elinvoimainen ilman jatkuvaa huolenpitoa geenipoolista, kaikkia mahdollisia keinoja käyttäen.

4.2 Luonne ja käyttäytyminen sekä käyttöominaisuudet

4.2.1 Rotumääritelmän maininnat luonteesta ja käyttäytymisestä sekä rodun käyttötarkoituksesta:

”Pyreneittenkoiria on käytetty suojelemaan itsenäisesti karjalaumojia pedoilta. Jalostuksessa päähuomio on kiinnitetty vahtimis- ja varoittamisominaisuuksiin sekä laumaan leimautumiseen. Tämän ansiosta koirasta on tullut voimakas ja ketterä, sekä suojeltaviaan kohtaan lempeä ja kiintyvä. Itsenäisyys ja aloitekyky ovat ominaisia tälle suojelukoiralle, minkä vuoksi isännältä vaaditaan tiettyä auktoriteettia.” Hylkäävänä virheenä mainitaan: vihaisuus.

4.2.2 Jakautuminen näyttely-käyttö-tms. linjoihin

Pyreneittenkoirissa ei ole havaittavissa eri linjojen perusteella jakoa näyttely tai työkoiriin. Asiaa ei ole tutkittu, vaan lähinnä erot ovat yksilöllisiä eri linjoissa. Aivan kaikista ei ole työkoiriksi ja jotkut yksilöt taas täyttävät paremmin rotumääritelmän ihanteen menestyen siten näyttelypuolella, mutta se ei sulje pois mahdollisuutta, etteikö koira voisi olla myös hyvä työkoira.

4.2.3 PEVISA-ohjelmaan sisällytetty luonteen ja käyttäytymisen ja/tai käyttöominaisuuksien testaus ja/tai kuvaus

Pyreneittenkoirien PEVISA-ohjelmaan ei ole sisällytetty mitään luonteeseen, käyttäytymiseen tai käyttöominaisuuksien testaamiseen tai kuvaamiseen.

4.2.4 Luonne ja käyttäytyminen päivittäistilanteissa

Pyreneittenkoiralle on tyypillistä ja alkuperäiskäytössä välttämätöntä kiintyä ja leimautua erittäin voimakkaasta laumaansa. Tämä altistaa eroahdistukselle, jota pyreneittenkoirat saattavat oireilla haukkumalla, kuolaamalla ja läähättämällä, virtsaamalla ja ulostamalla sekä tuhoikäyttämällä. Sisälle asuntoon sulkeminen tuntuu ahdistavan koiria enemmän kuin ulos jättäminen, tai sitten oireilu ei vaan näy ulkona yhtä selvästi kuin sisällä. Ainakin kaksi pyreneittenkoiraa on lopetettu vaikean eroahdistuksen vuoksi.

Omalla reviirillään pyreneittenkoirat ovat voimakkaan vahtivaisia ja dominoivia: kaikki aidan ulkopuolella kulkevat uhkaavaksi koetut ihmiset, eläimet ja kulkuneuvot haukutaan; moni pyreneittenkoira vahtii jopa reviirinsä ilmatilaa ilmoittaen linnuista ja lentokoneista! Mutta terveysnäköisellä pyrrin käyttäytyminen muuttuu, kun omistaja toivottaa vieraan tervetulleeksi ja päästää portista sisään: tällöin ollaan pian tuttuja ja kerjätään rapsutuksia ja muuta huomiota. Vieraat koiratkin hyväksytään usein, kunhan ne käyttäytyvät kohteliaan alistuvasti. Aikuiset, etenkin astuneet urokset eivät kuitenkaan yleensä suvaitse vieraita aikuisia uroksia reviirillään.

Pieni osa pyreneittenkoiria pelkää ukkosta, ampumista, raketteja ja muita kovia ääniä. Äänipelko, niillä joilla sitä on, lisääntyy usein iän myötä ja on muutamilla koirilla muuttunut paniikinomaiseksi peloksi (koira saattanut tulla läpi aidoista, ikkunoista). Äänipelko on voimakkaasti perinnöllinen asia ja sekä vaikeuttaa koiran pitoa että aiheuttaa koiralle itselleen kärsimystä. Arkoja tai aggressiivisia koiria ei saa käyttää jalostukseen.

Luonne- ja käyttäytymiskyselyn kooste

JTO:n tarkistamisen jälkeen vuonna 2012 jäsenistölle tehty Luonne- ja käyttäytymiskyselyn kooste on lisätty JTO:n liitteeksi korjausten yhteydessä. Koosteesta löytyy yhteensä 16 pyreneittenkoiran vastaukset.

Luonnetestitulokset

Pyreneittenkoiria on luonnetestattu vuoden 2011 loppuun mennessä yhteensä 45 koiraa. Määrä ei ole paljon rekisteröintimääriin verrattuna. Pyreneittenkoiria toivotaan jatkossa testattavan enemmän.

Vuoden 2011 loppuun mennessä ei oltu MH-luonnekuvattu yhtäkään pyreneittenkoiraa.

1992-2006 rekisteröitiin yhteensä 881 pyreneittenkoiraa, luonnetestissä kävi 29 koiraa. Vuosina 1992-2006 testatuista koirista 5 on saanut kokonaispistemäärän, joka on alle 75 pistettä. Yksi koira on ollut laukaussaltis.

2007-2011 rekisteröitiin yhteensä 313 pyreneittenkoiraa ja luonnetestissä kävi 16 koiraa. Vuosina 2007-2011 testatuista koirista 2 koiraa on saanut kokonaispistemäärän, joka on alle 75 pistettä sekä yksi koira on saanut testituloksen 0 eli testi on keskeytetty (keskeytyksen syy ei ole tiedossa). Kolme koiraa ovat saaneet merkinnän laukausaltis.

Oheisessa taulukossa näkyy kaikkien testattujen koirien tulokset. Yksi koira on uusiin luonnetestinsä, tässä taulukossa on huomioitu vain koiran uusin tulos.

YHTEENVETO VUOSILTA 1992-2011						
PYRENEITTENKOIRA						
LUONNETESTIOSIOT	+3	+2	+1	-1	-2	-3
I Toimintakyky (15)	-	2	19	20	3	-
II Terävyys (1)	5	-	38	-	1	-
III Puolustushalu (1)	8	-	27	8	-	-
IV Taisteluhalu (10)	-	5	-	21	16	2
V Hermorakenne (35)	-	9	34	1	-	-
VI Temperamentti (15)	5	38	-	1	-	-
VII Kovuus (8)	7	-	26	-	10	1
VIII Luoksepäästävyys (15)	37	5	1	1		
Laukauspelottomuus	+++	++	+	-	--	
1.1.2007 lähtien +++	8	4	-	3	-	
Laukauspelottomuus	+	++	+++	-	--	
1.1.1996 lähtien +	19	3	-	1	-	
ennen 1996 testatut (laukaus)	6 kpl					
	1992-2006	2007-2011	yht.			
UROKSIA	18	5	23			
NARTTUJA	11	11	22			
YHTEENSÄ	29	16	45			
Testi keskeytetty		1				
Testi uusittu	1					
Lähde: KoiraNet, Palveluskoirat-lehti, Lankisen tietokanta						

Tyypillinen pyreneittenkoira luonnetestitulosten perusteella:

Toimintakyky	-1 pieni / +1 kohtuullinen
Terävyys	+1 pieni ilman jäljellejäävää hyökkäyshalua
Puolustushalu	+1 pieni
Taisteluhalu	-1 pieni / -2 riittämätön
Hermorakenne	+1 hieman rauhaton
Temperamentti	+2 kohtuullisen vilkas
Kovuus	+1 hieman pehmeä
Luoksepäästävyys	+3 hyväntahtoinen luoksepäästävä avoin
Laukauspelottomuus	+++ laukausvarma

Pyreneittenkoira on laumanvartija. Ne eivät ole omistajaansa uskollisesti palvelevia koiria, vaan enemmänkin varsin alkukantaisilla vaistoilla varustettuja, itsenäiseen työskentelyyn kehitettyjä koiria. Laumanvartijan toimintaan vaikuttaa paljon oma reviiri, joten luonnetestipaikka eikenenkään-maalla, ei välttämättä kerro koko totuutta koiran luonteesta. Testituloksissa ei tule tarkastella vain lopullisia pistemääriä, vaan koko testiä eri osa-alueittain.

Luonnetestin eri osiot pyreneittenkoiralla

Lainaukset otettu luonnetestin arvosteluohjeista.

Toimintakyky (kerroin 15) kelkkakoe + pimeä huone: *"Toimintakykynä pidetään luonteen ominaisuutta, joka saa koiran ilman ulkopuolista pakotetta pitämään puolensa todellista tai kuviteltua vaaraa vastaan. Lähin vastaava inhimillinen vastine toimintakyvylle on rohkeus."*

Suurin osa pyreneittenkoirista on varustettuna pienellä (-1) tai kohtuullisella (+1) toimintakyvyllä. Tulokseen saattaa vaikuttaa pyreneittenkoirien vahva reviirikäyttäytyminen eli toiminta ei ole kovin rohkeaa tai vahvaa kun kyseessä ei ole koiran oma reviiri. Myöskään perheenjäsenen tuoma turva ei välttämättä ole kovin merkityksellinen laumanvartijalle. Toisaalta testattavana on ollut myös kaksi hyvän (+2) toimintakyvyn omaavaa koira.

Terävyys (kerroin 1) seinäkoe: *"Terävyys on ominaisuus, joka saa koiran reagoimaan aggressiivisesti sen tuntiessa itsensä uhatuksi."*

Selvästi suurin osa pyreneittenkoirista on varustettu pienellä terävyydellä (+1), mikä on rodunomainen tulos.

Puolustushalu (kerroin 1) hyökkäys: *"Puolustushalulla tarkoitetaan koiran synnynnäistä taipumusta hyökkäyksen tai hyökkäysyrityksen avulla aktiivisesti puolustaa itseään, laumaansa tai reviiriään."*

Selkeästi suurin osa pyreneittenkoirista omaa testitilanteessa pienen (+1) puolustushaluan. Joko koira ei ota hyökkääjää tosissaan tai sillä ei ole halua puolustaa. Odotettavin tulos olisi +3 kohtuullinen, hillitty, minkä muutama koira on tuonut esille testissä.

Taisteluhalu (kerroin 10) taisteluleikki: *"Taisteluhaluksi kutsutaan koiran synnynnäistä taipumusta nauttia taistelusta itsestään ilman, että se perustuisi aggressioon. Taisteluhalu on koiralle moottori, liikkeelle paneva voima."*

Tästä osiosta pyreneittenkoirat saavat pääsääntöisesti pienen (-1) tai riittämättömän (-2). Pyreneittenkoira ei yleensä lähde taisteluleikkiin mukaan, muutamaa poikkeusta lukuunottamatta.

Hermorakenne (kerroin 30): *"Hermorakenteella tarkoitetaan koiran synnynnäistä heikko- tai vahvahermoisuutta sen joutuessa voimakkaisiin ja vaihteleviin sisäisiin jännitystiloihin. Hyvällä hermorakenteella tarkoitetaan kykyä hallita jännitystiloja ilman luonnotonta uupumusta, hysteriaa tai muita merkkejä sisäisen tasapainon järkkymisestä."*

Testattujen pyreneittenkoirien hermot ovat olleet suurimmaksi osaksi kunnossa, yleisin tulos on hieman rauhaton (+1), sekä muutama tasapainoinen (+2).

Temperamentti (kerroin 15) tynnyri: *"Temperamentilla tarkoitetaan käyttäytymisen vilkkautta, huomiokyvyn nopeutta (tarkkaavaisuutta) sekä kykyä sopeutua uusiin tilanteisiin ja ympäristöihin."*

Pyreneittenkoirat ovat pääsääntöisesti kohtuullisen vilkkaita (+2), mikä onkin rodulle oletettavaa, myös vilkas (+3) on toivottava tulos.

Kovuus (kerroin 8) sateenvarjo: *"Kovuudella tarkoitetaan koiran taipumusta muistaa tai olla muistamatta epämiellyttäviä kokemuksia."*

Tässä osiossa tulee ehkäpä eniten ei-toivottuja tuloksia eli pehmeitä (-2) koiria. Tyypillisiin tuloksiin on hieman pehmeä (+1), mikä on rodunomaista laumanvartijalle. Myös toinen toivottava tulos eli kohtuullisen kova (+3) on muutamalla pyreneittenkoiralla. Liian pehmeä koira taasen pelkää liikaa asioita ympärillään, eikä palaudu niistä tarpeeksi nopeasti. Myös yksi erittäin pehmeä (-3) tulos on saatu. Koiran pehmeys näkyy muuallakin koko testin aikana, ei pelkästään sen erikokeissa.

Luoksepäästävyys: *"Luoksepäästävyydellä tarkoitetaan koiran suhtautumista vieraisiin henkilöihin."*

Lähes kaikki pyreneittenkoirat ovat rodunomaisesti hyvántahtoisia, luoksepäästäviä ja voimia (+3). Myös joitakin hieman tai aavistuksen pidättyväisiä (+2) koiria on ja sekin on rodunomainen tulos. Yksi koira on saanut selvästi pidättyväisen (-1) tuloksen, se ei ole toivottavaa.

Laukauspelottomuus: *"Koiran laukauspelottomuus testataan ampumalla 9 mm paukkupanoksilla vähintään kaksi ja enintään viisi laukausta. Laukauspelottomuus testataan aina testin viimeisenä osasuorituksena."*

Pyreneittenkoirat eivät ole pääasiassa reagoineet ampumiseen. Kuitenkin kolme koira on saanut laukausaltais merkinnän 2007 vuoden jälkeen ja vain yksi koira tätä ennen.

4.2.5 Käyttö- ja koeominaisuudet

Rotumääritelmä määrittelee käytön seuraavasti: Vuoristossa käytettävä karjalaumojen suojelija. Rodun kotimaassa Ranskassa pyreneittenkoiraa on alun perin käytetty laumanvartijana/ suojelijana petoja vastaan. Ranskassa pyreneittenkoiria toimii edelleen alkuperäisessä tehtävässään. Tämä työ vaatii koiralta rohkeutta, itsenäistä päättelykykyä ja laumaansa leimautumista.

Muullakin maailmassa on joitakin työkäytössä olevia pyreneittenkoiria, myös Suomessa. Suurimmaksi osaksi rotu on kuitenkin seurakoirana.

Rodun piirissä on kuitenkin herännyt kiinnostus pyreneittenkoiran soveltuvuuden testaamisesta työkoiraksi. Epävirallinen konesusi- ja konekarhutesti on kiinnostanut monia rodun kasvattajia ja harrastajia. Testissä katsotaan koiran reaktioita kohdatessaan konesuden tai -karhun.

Mielipiteet käytöstä, nimenomaan lauman suojelijana, jakautuvat kahteen leiriin: jotkut ovat sitä mieltä, ettei pyreneittenkoirista enää ole alkuperäiseen käyttöönsä, sen vuoksi, että vietti suojella laumaa on kadonnut. Toinen osa on sitä mieltä, että kyseinen ominaisuus on tallella ja se näkyy esimerkiksi koirien tavassa suojella vaikkapa perheen lapsia.

Espanjassa vuonna 1999 aloitettu Teresa Verda Gauerin ja Gilbert Guillotin tekemä tutkimus vertaili pyreneittenkoirien ja pyreneittenmastiffien ominaisuuksia laumanvartijan tehtäviin. Tutkimuksessa todettiin pyreneittenkoiran kykenevän laumanvartijan tehtävään.

Laumanvartijan leimauttaminen laumaan pitäisi alkaa mieluiten jo pennusta ja vanhemman koiran opastuksella. Pyreneittenkoirista niin kuin muistakin laumanvartijoista löytyy työkoiriksi soveltuvia koiria ja enemmän seurakoiriksi soveltuvia, jotka ovat ehkä jo hieman menettäneet ominaisuuksia joita työkoiralta vaaditaan, siksi olisi tärkeää kiinnittää työkoiraa valitessa erityistä huomiota pennun luonteeseen. Rohkea ja rauhallinen pentu on mahdollisesti paras vaihtoehto työkoiraksi. Suomessa Teet Odstavel on aloittanut laumanvartijarotujen tutkimisen.

Yksittäiset koirat ovat kilpailleet Agilityssä ja TOKOssa. Muutama koira toimii "terapiakoirana" vierailien esimerkiksi vanhainkodeissa.

4.2.6 Käyttäytyminen kotona sekä lisääntymiskäyttäytyminen

Pyreneittenkoira on edelleen melko alkukantainen ja sillä on voimakas taipumus vahtimiseen. Se on terävämpi kuin ulkonäkö antaa olettaa. Itsenäisen luonteensa ansiosta pyreneittenkoiralta puuttuu liki kokonaan halu palvella; koira oppii kyllä asioita hyvinkin nopeasti, mutta toteuttaa saamiaan käskyjä lähinnä silloin, kun sille itselleen sopii.

Omalle väelle pyreneittenkoira on ystävällinen ja uskollinen, todellinen perhekoira, mutta se voi olla varautunut vieraita kohtaan. Pyreneittenkoiran ominaisuuksiin kuuluu, ettei se unohda kokemiaan asioita, näin ollen se saattaa suhtautua erittäin varautuneesti tilanteisiin, jotka on aikaisemmin kokenut jotenkin ikäviksi. Monesti koiran luonnetta tuntemattomat saattavat kuvitella

varautuneisuuden olevan arkuutta. Arkojakin koiria toki löytyy, mutta arkuus ja hermostuneisuus pyreneittenkoirassa ovat epätyypillisiä ja ei-toivottuja piirteitä. Toinen epätyypillinen luonteenpiirre on aggressiivisuus.

Kasvattajille ja koirien omistajille suunnatussa vanhassa terveystarkastuslomakkeessa on myös luonneosio, jonka perusteella on tehty seuranta koirien luonteista. Luonteen takia lopetetuista koirista onkin saatu kyselyn avulla tietoa, mutta mitään selkeätä yhdistävää tekijää ei lopetettujen koirien väliltä ole löytynyt. Tavallisin koiran lopettamiseen johtanut käytösongelma on ollut hallitsematon aggressiivisuus, mutta myös vaikeat karkailuongelmat ovat johtaneet koirasta luopumiseen. Käytösongelmat saattavat johtua myös koiran epäonnistuneesta koulutuksesta. Nykyinen terveystarkastus löytyy yhdistyksen nettisivuilta (<http://www.suomenpyrenelaiset.fi/?sivu=terveyslomake>), mistä löytyy myös kaikki kyselyn vastaukset koirakohtaisesti koosteena (2012). Kaikki uuden terveystarkastuksen vastaukset ovat julkisia. Terveystarkastuksen tuloksia ollaan tulevaisuudessa siirtämässä tietokantapohjaisiksi.

Pyreneittenkoira on herkkähaukkuinen. Koira myös mielellään laajentaa omaa reviiriään mahdollisuuksiensa mukaan. Tästä ominaisuudesta johtuen pyreneittenkoira ei yleensä pysy aitaamattomalla tontilla.

Pyreneittenkoira ei yleensä ole aloittelijan koira, vaan omistajalla olisi hyvä olla kokemusta isoista ja omapäisistä koirista. Tämä ei tarkoita, etteikö pyreneittenkoira sopisi myös ensimmäiseksi koiraksi, mutta omistajan on oltava erittäin määrätietoinen, johdonmukainen ja järjestelmällinen kasvatustyössään.

Pyreneittenkoira on erittäin aloitekykyinen ja itsenäinen. Omistajan on kyettävä saavuttamaan koiransa luottamus. Kun koira kasvatetaan johdonmukaisesti ja omistaja ansaitsee koiransa luottamuksen, hänellä on vuosikausiksi hyvin käyttäytyvä ystävä, joka puolustaa omaa väkeään, jopa oman henkensä uhalla.

Pyreneittenkoira kiintyy laumaansa (perheeseensä) voimakkaasti, mikä saattaa ilmetä eroahdistuksena. Pyreneittenkoira kokee laumansa suojelun elämäntehtäväkseen.

Se tarvitsee ehdottomasti hyvän peruskasvatuksen ja kasvavalla pennulla on oltava sosiaalisia kontakteja niin kotona kuin kodin ulkopuolellakin. Pyreneittenkoiran kouluttaminen on haasteellista, mutta ei suinkaan mahdoton tehtävä. Kasvattajien tuki onkin äärimmäisen tärkeää uudelle pyreneittenkoiran omistajalle pennun kasvaessa ja koitellessa rajojaan.

Näyttelyssä koira ei ole omalla reviirillään, ja on hyvin harvinaista että pyreneittenkoira käyttäytyisi aggressiivisesti kehässä. Sen sijaan mainintoja ujosta ja arasta kehäkäyttäytymisestä tulee etenkin nuorille koirille.

Luonne- ja käyttäytymiskyselyn kooste

JTO:n tarkistamisen jälkeen vuonna 2012 jäsenistölle tehty Luonne- ja käyttäytymiskyselyn kooste on lisätty JTO:n liitteeksi korjausten yhteydessä. Koosteesta löytyy yhteensä 16 pyreneittenkoiran vastaukset.

4.2.7 Yhteenveto rodun käyttäytymisen ja luonteen keskeisimmistä ongelmakohdista

Pyreneittenkoira on mitä suurimmassa määrin vielä työkoira ja sellaisena sen toivotaan myös säilyvän. Rodun kuuluisi saada toimia oman laumansa tai oman perheensä kanssa mahdollisimman paljon eikä viettää aikaansa yksistään odotellen omaa perhettä kotiin. Kyse on kuitenkin kohtalaisen aktiivisesta ja tekemistä kaipaavasta rodusta.

Näin todennäköisesti välttyttäisiin ongelmilta joita saattaa ilmetä jos koira turhautuu tai eroahdistuu. Eroahdistunut koira saattaa tehdä tuhojaan kotiloissa hajottaen ja sotkien tai vastaavasti masentuen ja menettäen elämänilonsa. Eroahdistunut koira saattaa myös alkaa käyttäytyä aggressiivisesti muita eläimiä ja ihmisiä kohtaan, myös omaa perhettä.

Kasvatuksessa täytyisi kiinnittää huomiota koirien luonteeseen ja käyttää jalostuksessa mahdollisimman hyväluonteisia ja terveiksi tutkittuja koiria, unohtamatta pitää geenipooli mahdollisimman laajana, ettei sorruttaisi käyttämään vain näyttelyissä menestyviä yksilöitä. Arkaa tai aggressiivista koiraa ei saa käyttää jalostuksessa.

4.3 Terveys ja lisääntyminen

4.3.1 PEVISA-ohjelmaan sisällytetyt sairaudet

PEVISA-ohje pyreneittenkoira:

Pentujen vanhemmista tulee astutuslaskella olla lonkkakuvauslausunto ja kyynärkuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk. Ohjelma on voimassa 1.1.2013–31.12.2017.

Pentueen ulkomaista isää koskeva pysyvä poikkeuslupa: pyreneittenkoiran PEVISA-vaatimukset eivät koske kohdussa maahantuotujen, ulkomaisella spermalla siemennettyjen tai ulkomaisen uroksen astumisesta syntyneiden pentujen rekisteröintiä. Selvennyksenä mainittakoon, että poikkeuslupa koskee vain ulkomailla tapahtuneita astutuksia; mikäli uros tuodaan Suomeen jalostuslainaan, koskee sitä samat PEVISA-säännöt kuin suomalaisia uroksia.

Ensimmäinen PEVISA-ohje oli voimassa vuosina 2008-2012. Ennen sitä jalostukseen käytettyjä koiria ei ollut pakko tutkia lonkkien tai kyynärien osalta.

Pyreneittenkoirien lonkkaniveltilastot 2003-2013 lausuntovuoden mukaan.

Vuosina 2003-2013 rekisteröidyistä koirista on lonkkakuvattu yhteensä 269 koiraa eli 33%.

Vuosina 2003-2007 kuvattuja oli 134 koiraa eli 29% ja 2008-2012 118 koiraa eli 38%.

Vuosi	A	B	C	D	E	Yhteensä
2003	7	5	5	4	1	22
2004	9	5	13	2	0	29
2005	13	12	8	8	0	41
2006	5	9	3	3	0	20
2007	7	9	4	2	0	22
2008	5	2	4	6	0	17
2009	22	6	5	2	1	36
2010	18	1	5	3	1	28
2011	5	3	2	1	0	11
2012	18	2	2	3	1	26
2013	8	4	3	2	0	17
Yhteensä	117	58	54	36	4	269
%	43 %	22 %	20 %	13 %	1 %	

Pyreneittenkoirien kyynärniveletilastot 2003-2013 lausuntovuoden mukaan.

Vuosina 2003-2013 rekisteröidyistä koirista on kyynärkuvattu yhteensä 252 koiraa eli 31%.

Vuosina 2003-2007 kuvattuja oli 121 koiraa eli 26% ja 2008-2012 117 koiraa eli 37,5%.

Vuosi	0	1	2	3	Yhteensä
2003	11	2	0	0	13
2004	26	1	0	0	27
2005	33	3	0	0	36
2006	17	3	0	0	20
2007	25	0	0	0	25

Vuosi	0	1	2	3	Yhteensä
2008	16	1	0	0	17
2009	36	2	0	1	39
2010	23	0	0	0	23
2011	14	0	0	0	14
2012	23	1	0	0	24
2013	12	2	0	0	14
Yhteensä	236	15	0	1	252
%	94	6	0	0	

Lähde KoiraNet, päivitetty 6.1.2014.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö eli ”lonkkavika” on koirien yleisin luuston/nivelten kasvuhäiriö. Se voidaan määritellä perinnölliseksi lonkkanivelen löysyydeksi. Lonkat ovat syntymähetkellä makroskooppisesti normaalit, mutta muutokset alkavat jo pennun ensimmäisten elinviikkojen aikana. Löysyys johtaa reisiluun pään ja lonkkamaljan riittämättömään kontaktiin. Alueelle kohdistuu epänormaalin suuri paine, joka on sitä suurempi mitä pienempi kontaktialue on. Tämä voi johtaa mikromurtumiin ja lonkkamaljan mataloitumiseen. Noin vuoden iässä lantion luutuminen on täydellistä ja lonkkaniveletkin stabiloituvat. Yleensä kipukin helpottaa tässä iässä.

Lonkkanivelen kasvuhäiriö johtaa yleensä nivelrikkoon. Nivelrikon kehittymisen aikatauluun ja tyyppiin vaikuttavat rotukohtaiset ja yksilölliset erot. Lonkkanivelen kasvuhäiriön perimmäistä syytä ei tiedetä, mutta se periytyy tähänhetkisen tutkimustiedon perusteella kvantitatiivisesti eli siihen vaikuttaa useita eri geenejä. Näistä osa on ns. suurivaikutteisia geenejä (engl. major gene). Periytymisaste vaihtelee eri tutkimuksissa välillä 0.1–0.6. Ympäristöllä on vaikutusta kasvuhäiriön ilmaisuun. Useissa tutkimuksissa on todettu runsaan ravinnonsaannin olevan yhteydessä lonkkavikaan. Ruokinta ei aiheuta dysplasiaa, mutta se tuo vian esiin geneettisesti alttiilla koirilla. Tämä pätee myös toisin päin, optimaalisella ruokinnalla lonkkanivelen kasvuhäiriö ei tule näkyviin tai on lievempää. Myös liian raju liikunta kasvuaikana voi pahentaa muutoksia.

Lonkkanivelen kasvuhäiriötä tavataan lähes kaikilla roduilla, mutta yleisintä se on suurilla ja jättiroduilla. Oireet voidaan huomata pentuna 3-12 kuukauden iässä, jolloin kipu johtuu löysyyden aiheuttamasta nivelkapselin tulehduksesta tai luukalvon hermojen jännityksestä ja repeämisestä. Oireet voivat vähentyä selvästi tai loppua kokonaan jopa useiksi vuosiksi, kun nivelen ympärille muodostuva sidekudos vähentää nivelen löysyyttä. Toinen oireilevien koirien ryhmä on aikuiset koirat, joiden oireiden syynä on nivelrikko. Nuorilla koirilla oireina voivat olla takajalkojen ontuminen, ”pupuhyppele”, ylösnousuvaiveudet levon jälkeen, liikkumishaluttomuus ja naksahdeleva ääni kävellessä. Oireet voivat alkaa äkillisesti ja omistaja voi liittää ne johonkin tapaturmaan. Vanhemmilla nivelrikkoisilla koirilla oireet voivat olla epämääräisiä. Oireilu laitetaan usein vanhenemisen piikkiin. Tyypillisiä oireita ovat takajalkojen ontuminen ja jäykkyys liikkeessä. Lonkkavikainen koira yrittää viedä painoa pois takaosalta, mikä ilmenee kävellessä selkälän aaltoiluna ja lantion kiertymisinä. Tämä johtaa myös takaosan lihaskatoon ja etupään lihasten voimistumiseen.

Lonkkanivelen kasvuhäiriön ja siitä johtuvan nivelrikon hoidossa on ruokinnalla keskeinen merkitys. Ylipaino pahentaa oireita ja pelkkä painon pudotus voi helpottaa koiran oloa.

Tulehduskipulääkkeitä ja pistoksena tai suun kautta annettavia nivelneste- ja nivelruston koostumusta parantavia aineita käytetään yleisesti. Sopiva liikunta pitää lihaksiston kunnossa ja nivelet liikkuvina. Kirurgisia hoitoja on myös olemassa.

Lonkkavian vastustamisohjelma perustuu useimmilla roduilla röntgenkuvin sairaiksi todettujen yksilöiden karsimiseen jalostuksesta. Lonkkanivelen kasvuhäiriön periytyvyys on kohtuullinen. Ilmiasuunkin perustuvan jalostusvalinnan pitäisi johtaa tuloksiin, jos valinta on systemaattista. Jalostusarvoindeksien (BLUP-indeksit) avulla valinta on tehokkaampaa. Indeksissä otetaan huomioon koiran kaikkien tutkittujen sukulaisten taso ja poistetaan röntgentuloksiin vaikuttavien ympäristötekijöiden vaikutusta. Jalostusindeksejä lasketaan jo useille roduille sekä lonkka- että kynnärnivelistä. Indeksien laskemisen edellytyksenä on riittävä määrä kuvattuja koiria.

(Lähde: Kennelliiton jalostusta ja sairauksia käsittelevät artikkelit)

Rotuyhdistys suosittaa, että jalostukseen käytetään vain terveitä (A-B) tai korkeintaan lievää dysplasiaa (C) ilmentäviä koiria. Populaatiogeneettisin perusteluin voidaan kuitenkin puoltaa yhden pentueen teettämistä muillakin PEVISA-ehdot täyttävillä koirilla.

Ruotsissa vuosina 2003-2010 syntyneille pyreneittenkoirille tehdyt lonkkanivel-tutkimukset alla olevassa taulukossa osoittaa, että Ruotsin pyreneittenkoirakannan lonkkanivel-dysplasia-tilanne on erittäin hyvä. Samana aikana syntyneistä tutkittiin 58 ruotsalaispyrrin kyynärnivelelet: vain yhdellä koira oli tulos ED 1-aste, muut 57 täysin terveitä.

Ruotsin hyvää lonkka- ja kyynärtilannetta selittää varmasti se, että jo pitkään on Ruotsissa käytetty jalostukseen lähes yksinomaan tervelonkkaisia koiria. Toisaalta siellä on myös keskitytty nimenomaan lonkkien jalostamiseen; silmiä, polvia tai olkaniveliä ei ole tutkittu eikä niissä olevien mahdollisten löydösten takia ole suljettu koiria pois jalostuksesta.

HD-aste	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
A	42,3	76,0	75,0	75,0	88,9	61,1	40,0	75,0
B	42,3	16,0	25,0	6,3	5,6	33,3	30,0	12,5
C	15,4	8,0	-	18,8	5,6	-	20,0	-
D	-	-	-	-	-	5,6	10,0	12,5
E	-	-	-	-	-	-	-	-

OFA (Orthopedic Foundation for Animals) julkaisee pyreneittenkoirille tehdyistä terveystutkimuksista seuraavaa: Lonkkaniveldysplasia: Vuosina 1974 - 2011 tutkittu 5749 koiraa, joista erinomaiset (vastaa jotakuinkin FCI A:ta tai vanhaa A1:tä) lonkat 14,0 prosentilla ja dysplastiset (vastaa jotakuinkin FCI C-E:tä) 9,2%. Rotuna pyreneittenkoira on OFAn tilastoissa vuoden 2011 lopussa sijalla 104. Lonkkanivelen dysplasian suhteen. (1:illä roduista eniten HD:ta) Kyynärniveldysplasia: Vuosilta 1974 - 2011 OFA:n tilastoissa on 711 pyreneittenkoiran KD-tutkimustuloksista normaaleja 98,5 % ja dysplastisia 1,5 %. Rotuna tilastoissa pyreneittenkoiralla esiintyy 86. eniten kyynärniveldysplasiaa. Patellaluksaation suhteen rotu on 83. sijalla 98,8% ollessa terveitä.

Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisin isojen ja jättikokoisten koirien etujalan nivelkivun ja ontumisen aiheuttaja. Kyynärnivelen kasvuhäiriön eri muotoja ovat varislisäkkeen (processus coronoideus) sisemmän osan fragmentoituminen, olkaluun nivelnastan (condylus humeralis) sisemmän osan osteokondroosi ja kiinnittymätön kyynärpään uloke (processus anconaeus). Kyynärnivelen nivelpintojen epäyhdenmukaisuutta pidetään tärkeänä syynä kaikkiin edellä mainittuihin kasvuhäiriöihin ja myös se lasketaan kyynärnivelen kasvuhäiriöksi. Kyynärnivelen kasvuhäiriö on yleisempää uroksilla todennäköisesti urosten suuremman painon ja mahdollisesti myös hormonaalisten tekijöiden takia. Nykykäsityksen mukaan perinnöllisillä tekijöillä on suurin osuus kyynärnivelen kasvuhäiriön synnyssä, mutta ympäristötekijöillä on osuutensa sen ilmenemisessä. Toisin sanoen optimaalisella ruokinnalla voidaan mahdollisesti estää kasvuhäiriön kehittyminen yksilöllä, jolla on siihen perinnöllinen taipumus.

Kaikissa kyynärnivelen kasvuhäiriöissä oireet alkavat keskimäärin 4 – 7 kuukauden iässä.

Tyypillinen oire on ontuminen, joka voi pahentua rasituksessa tai olla voimakkainta levon jälkeen. Ontuminen voi olla jatkuvaa tai ajoittaista. Omistajan voi olla vaikea havaita koiran ontumista, jos kasvuhäiriö on molemminpuolinen. Toisinaan kasvuhäiriö on molemmissa kyynärnivelistä, vaikka koira ontuu vain toista jalkaa. Usein oireet huomataan vasta aikuisiällä ja silloin oireet johtuvat sekundaarisesta nivelrikosta. Kiinnittymätön kyynärpään uloke ei välttämättä oireile nuorella koiralla ja se voi olla röntgenkuvauksen sivulöydös.

Kasvuhäiriöiden ja niiden erilaisten kirurgisten hoitojen tehosta ja pitkäaikaisennusteesta ei ole olemassa kattavia tutkimuksia. Leikkaushoidon hyöty on epävarma, jos nivelessä on jo selvät nivelrikon merkit. Kaikkien kyynärnivelen kasvuhäiriöiden seurauksena on ainakin hoitamattomana nivelrikko. Leikattuunkin jalkaan kehittyä yleensä aina jonkin asteinen nivelrikko, mutta sen määrä voi olla vähäisempää ja se voi kehittyä myöhemmin kuin ilman leikkausta hoidetussa nivelessä. Kyynärnivelen nivelrikko invalidisoi koiraa yleensä pahemmin kuin esim. lonkkien nivelrikko, koska koiran painosta noin 60 % on etuosalla. Nivelrikon hoidossa tärkeitä ovat painon pudotus, liikunnan

rajoitus ja tarvittaessa käytetään myös tulehduskipulääkkeitä. Lisäksi voidaan käyttää nivelnesteen koostumusta parantavia lääkkeitä ja ravintolisiä.

Pohjoismaissa kyynärniveln arviointi perustuu sekundaarisiin nivelrikon merkkeihin. On huomattava, että jo 1. asteen muutos tarkoittaa sitä, että koiralla on kyynärnivelen kasvuhäiriö ja siitä johtuvia nivelrikkomuutoksia. Sairaita koiria ei pidä käyttää jalostukseen.

(Lähde: Kennelliiton KoiraNetin Jalostustietojärjestelmän artikkelit)

4.3.2 Muut rodulla todetut merkittävät sairaudet

Osteokondroosi

Pyreneittenkoirilla esiintyy olkanivelen osteokondroosia.

Osteokondroosi on luutumishäiriö, joka voidaan yhdistää nopeakasvuisuuteen. Yksinkertaistettuna nivelpinnan ruston kehitys häiriytyy, mikä saattaa johtaa kivuliaaseen irtopalaan nivelessä. Oireet alkavat tavallisimmin 5-9kk iässä etuosan ontumisena. Molemmipuolinen sairaus voi olla vaikea havaita, koska koira ei ehkä onnu vaan saattaa yrittää vähentää etuosan kuormitusta pitämällä takajalkoja rungon alla. Sairaus todetaan röntgenkuvauksella. Osteokondroosin syntyyyn vaikuttavat perinnöllinen alttius ja tärkeimpänä ympäristötekijänä ruokinta. Kasvuhäiriöille altis isorotuinen kasvava koira onkin varmintä ruokkia hyvälaatuisella isorotuiselle koiralle tarkoitetulla täysravinnolla, jonka ravintoaine- ja hivenainepitoisuus on normien mukainen. Ruokaa annetaan sellainen määrä, että koira pysyy hoikkana.

Lievät osteokondroosi-tapaukset saattavat pysyä oireettomina tai lakata oireilemasta lääkityksellä ja joskus pelkällä ruokinnan tasapainottamisella. Vakavammat, ja lähes aina irtopalaan johtaneet, vaativat leikkaushoidon.

Ennuste on hyvä, mutta leikkaushoito on kallista. Sairaita koiria ei pidä käyttää jalostukseen.

Patellaluksaatio eli polvilumpion sijoiltaan meno

Pyreneittenkoirilla esiintyy lateraalista patellaluksaatiota. Vika on periytyvä, mutta periytyvyyden mekanismi ei ole tiedossa. Polvinivelen rakenteelliset heikkoudet altistavat patellaluksaatiolle.

Jalka-asento on virheellinen ja polvilumpion telaurat ovat liian matalat. Patellaluksaatio jaetaan vian vakavuuden perusteella neljään eri asteeseen. Eläinlääkäri tutkii polvet tunnustelemalla. I - asteen luksaatiot ovat tavallisesti oireettomia. II- ja III - asteen luksaatioissa koiralla havaitaan selviä liikkumisvaikeuksia. IV - asteen luksaatioissa polvilumpio on pysyvästi pois paikoiltaan. Patellaluksaatio voi pahentua iän mukana eikä nuorena saatu tulos ole välttämättä lopullinen.

Lievien patellaluksaation muotojen hoidoksi riittää yleensä lepo ja kipulääkitys. Vaikeat patellaluksaatiot on hoidettava kirurgisesti. Vaikeimman asteen luksaatioissa hoito voi vaatia useita leikkauksia ja ennuste varsinkin kasvuvaiheessa on usein huono. Vaikea-asteinen patellaluksaatio on alle vuoden ikäisten pyreneittenkoirien yleisin lopetussyy. Viralliset polvitutkimustilastot antavat patellaluksaatioiden määrästä virheellisen kuvan, koska osa koirista lopetetaan ennen virallista tutkimusta. Sairaita koiria ei pidä käyttää jalostukseen.

Polven ristosidevammat

Tapaturmaisen polven ristositeen katkeamisen takia on leikattu useampia pyreneittenkoiria.

Ennuste aikuisten koirien polvivammoissa on nykyään kehittyneen eläinlääketieteen ansiosta hyvä. Riski polvivammojen ilmaantumiselle kasvaa takaosan heikon rakenteen myötä, erityisesti suorat polvikulmaukset altistavat polvivioille.

Panosteitti

Panosteitti on hyvin kivulias, mutta ennusteeltaan hyvä kasvavien luiden tulehdussairaus. Se esiintyy tyypillisimmin pitkissä putkiluissa, ja todetaan röntgen-kuvilla. Kasvuikäinen koira ontuu voimakkaasti. Tämän sairauden taustoista ei olla täysin selvillä; amerikkalainen kirjallisuus raportoii sen esiintyvän pyreneittenkoirilla tietyissä linjoissa, joten ainakin alttius sairaudelle lienee perinnöllistä, minkä vuoksi ei pidä yhdistää linjoja, joissa panosteittiä esiintyy.

Sairautta hoidetaan kipulääkkeellä ja levolla, ja oireet loppuvat yleensä siinä vaiheessa, kun koira on lopettanut kasvunsa. Sairaus ei jätä luihin pysyviä vaurioita, mutta aiheuttaa koiralle kärsimystä, ja omistajalle huolta ja eläinlääkärikäyntejä.

Silmäsairaudet

Alla löydökset ja diagnoosit pyreneittenkoirille 10 vuoden aikana tehdyistä virallisista silmätutkimuksista. (Lausuntopuosi 2002-2011, lähde. Koiranet) Mikäli koira on tutkittu useampaan kertaan, on löydökset kuitenkin kirjattu vain kerran.

Löydös	kpl
Ei todettu perinnöllisiä silmäsairauksia	87
Persistoiva pupillaarimembraani PPM	17
Distichiasis ja muut ylimääräiset ripset	9
Kaihit, joista yksi on epäilyttävä, muut todettu	4
Ektropium, silmäluomen ulospäin kiertyminen	1

Persistoiva pupillamembraani eli PPM tarkoittaa sitä, että silmässä on jäänteitä sikiökautisesta linssin etuosaa ruokkivasta verisuoniverkostosta/kalvosta. Värikalvossa sijaitsevia (iiris-iiris) PPM-juosteita pidetään täysin harmittomina ja ne saattavat hävitä koiran ikääntyessä. Sen sijaan linssin pintaan kiinnittyvään juosteeseen voi liittyä pistemäinen kaihi ja sarveiskalvoon kiinnittyvä PPM-juoste voi samentaa sarveiskalvoa. Iiris-iiris-PPM esiintyy satunnaisesti (ei-perinnöllisenä) monilla roduilla. Joillain roduilla PPM on periytyvää, mutta periytymismekanismeja ei tunneta. Pyreneittenkoirilla on Suomessa todettu tietyvästi vain iiris-iiris-PPM-löydöksiä. Niitä on enemmänkin kuin taulukko osoittaa, koska ne eivät välttämättä näy KoiraNetissä (ei-perinnölliseksi kirjattu löydös ei näy muualla kuin itse tutkimuskaavakkeessa).

Distichiasis ja Cilia aberranta eli ylimääräiset ripsi- ja luomikarvat:

Sairaus, jossa luomen sisäpuolelle kasvaa karvoja. Eri roduilla karvat saattavat olla eri tyyppisiä: kovia ja ärsyttäviä tai pehmeitä ja harmittomia. Lisäksi karvojen määrä saattaa vaihdella eri yksilöillä yksittäisestä monilukuisesta. Vaikea-asteisena distichiasis on erittäin kiusallinen ja joskus myös todella kivulias koiralle: Kovat karvat saattavat hangata sarveiskalvoa ja aiheuttaa silmävuotoa, siristelyä ja haavaumia sarveiskalvoon.

Oireita aiheuttamattomat ripset eivät vaadi hoitoa. Ärsyttävät ripset poistetaan pääsääntöisesti polttamalla, mutta harvalukuiset karvat voidaan poistaa paikallispuudutuksella nyppimällä, kun taas runsaslukuisesti esiintyviä karvoja voi joutua poistamaan leikkauksella. Pyreneittenkoirilla on tietyvästi esiintynyt pehmeitä oireilemattomia ripsiä. Sairaus on perinnöllinen. Jos koira, jolla on distichiasis, käytetään jalostukseen, tulisi pariksi valita silmiltään terve yksilö.

Kaihi eli katarakta voi olla perinnöllinen tai ei perinnöllinen, synnynnäinen tai hankittu. Syntymän ja 8 viikon iän välillä todetut kataraktat ovat synnynnäisiä. Esimerkkinä hankitusta kataraktasta voidaan mainita sokeritautiin liittyvä, hyvin nopeasti täydelliseksi kaihiksi kehittyvä katarakta. Muita esimerkkejä hankitusta kaihista ovat esimerkiksi vanhuuden kaihi ja PRA:han liittyvä toissijainen kaihi. Ns. nukleaariskleroosi eli linssin kovettuminen vanhalla koiralla ei ole varsinainen kaihimuutos, vaan normaaliin ikääntymiseen liittyvä muutos, jossa linssin ydin muuttuu 'opaalinharmaaksi'. Näkökykyyn se ei vaikuta. Perinnöllinen kaihi voidaan todeta perinnöllisten silmäsairauksien varalta tehtävässä silmätutkimuksessa. Erityisen tärkeää kaihin toteamisessa on viralliseen silmätutkimukseen kuuluva biomikroskooppitutkimus. Kaihi voidaan poistaa leikkauksella fakoemulsifikaatiomentelmällä. Paras leikkaustulos saadaan, kun leikkaus tehdään ennen kuin kaihimuutos on täydellinen. Hoidon edellytyksenä on se, että silmänpohja on terve. Perinnöllinen harmaakaihi eli hereditäärinen katarakta samentaa silmän linssin osittain tai kokonaan. Periytymismallia ei tiedetä pyreneittenkoirilla. Sairauden alkamisikä vaihtelee suuresti. Perinnöllinen kaihi on yleensä molemminpuolinen ja johtaa sokeuteen, jos linssien samentuminen on täydellinen. Jos kaihisamentuma jää hyvin pieneksi, sillä ei ole vaikutusta koiran näkökykyyn. Perinnöllistä kaihia sairastavia koiria ei suositella käytettävän jalostukseen.

Ektropium tarkoittaa silmäluomen ulospäin kääntymistä. "Löysät silmät", "roikkuvat luomet" kuvaa tätä tilaa, joka lievänä on lähinnä kauneusvirhe, mutta vaikeana aiheuttaa lisääntyneen tulehdusriskin. Ektropium ei itsessään vaurioita silmää, koska luomi ei hankaa, mutta pahemmissa tapauksissa leikkaushoito on tarpeellinen myös tässä vaivassa. Sairaus on perinnöllinen. Koira,

jonka silmät on ektropiumin takia leikattu, ei suositella käytettävän siitokseen eikä sillä myöskään ole oikeutta osallistua näyttelyihin.

Eläinlääkäreiltä saatujen tietojen perusteella ainakin yhdeltä pyreneittenkoiralta on jouduttu leikkaamaan entropium. Entropium on silmäluomen perinnöllinen sisäänpäinkiertymä. Hoitona leikkaushoito. Periytymismekanismia ei tunneta. Näyttelyiden ja siitoksen suhteen pätee samat suositukset kuin ektropiumia sairastavilla koirilla.

Epilepsia

Epileptisten kohtausten vuoksi on jouduttu lopettamaan hyvinkin nuoria koiria; valitettavasti useassa tapauksessa kohtausten aiheuttaja ja diagnoosi on jäänyt epäselväksi. Diagnooituja epilepsia-tapauksia on esiintynyt satunnaisesti, osa näistä koirista jatkaa elämäänsä lääkityksen avulla. Karkeasti jaettuna pyreneittenkoirissamme on esiintynyt kahden tyyppistä epilepsiaa:

1) Noin 1-vuotiaana alkavaa hyvin nopeasti etenevää muotoa, johon epilepsialääkkeillä ei ole ollut tehoa, vaan koira on kuollut status epilepticukseen eli jatkuvaan tai tiheästi toistuvaan kouristeluun.
2) Keski-ikässä tai vanhempana alkavaa, lievempiä kohtauksia aiheuttavaa ja ainakin joissain tapauksissa epilepsialääkkeillä tai jopa pelkällä ruokavaliolla lievitetävää muotoa.

Epilepsia on toistuvia kohtauksia aiheuttava aivojen sähköisen toiminnan häiriö, joka on koiran yleisin neurologinen sairaus. Kohtausten luonne vaihtelee ja koiralla voi olla tajunnan, motoriikan, sensorisen toiminnan, autonomisen hermoston ja/tai käyttäytymisen häiriöitä. Kohtauksen aikana koira voi olla tajuissaan tai tajuton. Jos koko koira kouristelee, puhutaan yleistyneestä kohtauksesta. Kohtaus voi esiintyä myös paikallisena, jolloin vain yksi lihasryhmä, esimerkiksi koiran raaja tai raajat kouristelevat. Paikallisalkuinen kohtaus voi laajeta yleistyneeksi kohtaukseksi. Kohtauksen luonne riippuu purkauksen lähtöpaikasta aivoissa ja sen leviämisestä. Epilepsiaa sairastavaa koira ei saa käyttää jalostukseen. Samoin on vältettävä sellaisten riskilinjojen yhdistämistä, joiden tiedetään tuottaneen epileptikkojälkeläisiä, niin kauan kun rodulle ei ole olemassa geenitestiä, jonka avulla sairauden kantajuus voidaan todeta.

Ensimmäinen epilepsia-kohtaus tulee useimmiten nuorena, 1-5 – vuotiaana, mutta perinnöllinen epilepsia voi alkaa missä iässä hyvänsä. Samantyyppisiä kohtauksia voivat aiheuttaa myös muut sairaudet kuin epilepsia. Epilepsiadiagnoosi pohjautuu muiden sairauksien poissulkemiseen. Siksi koirasta otetaan virtsa- ja verinäytteitä ja tehdään neurologinen tutkimus. Jollei muuta selittävää syytä löydy, koira sairastaa epilepsiaa. Epilepsiaa ei voida parantaa, vaan koira tarvitsee lääkitystä koko loppuelämänsä ajan. Lääkityksen aloituspäätökseen vaikuttaa kohtausten esiintymistiheys ja vakavuus. Lääkityksen avulla epilepsia-kohtausten esiintymistä voidaan harventaa, kohtauksia lieventää ja niiden kestoja lyhentää. Joskus kohtaukset saadaan lääkityksellä kokonaan loppumaan. (Lähde: KoiraNetin artikkelit)

Kouristuskohtauksia aiheuttavaa epilepsiaa on suomalaisessa pyreneittenkoirakannassa ollut aiemmin alle 1,5 % (1995 -1999 1,1% ja 2000-2004 1,4%) rekisteröidyistä, tietoon tulleiden tapausten perusteella. Tuoreita epilepsia-tapauksia ei ole tullut tietoomme.

Mahalaukun kiertymä

Mahalaukun kaasuuntuma ja kiertymä on suurikokoisilla, syvärintaisilla koirilla esiintyvä hengenvaarallinen, välitöntä hoitoa vaativa tila ja sitä on tavattu sekä nuorilla että vanhoilla pyreneittenkoirilla. On epäilty, että mahalaukun supistumishäiriöt altistavat kiertymälle. Lisäksi liikunta ennen ja jälkeen ruokinnan saattaa lisätä riskiä saada kiertymä. Mahalaukun laajentuman ja kiertymän oireita ovat pahoinvointi, oksennusyritykset, apaattisuus, heikkous, vatsakipu ja vatsan turpoaminen kylkikaaren takaa. Ennuste riippuu laajentuman asteesta ja kuinka nopeasti hoito aloitetaan. Leikkaushoitoa tarvitaan lähes aina. Mahalaukun kiertymä eli torsio on yksi tavallisimpia nuoren pyreneittenkoiran kuolinsyitä. Kannattaa välttää yhdistämästä sukuja, joissa mahankiertymä esiintyy.

Immuunijärjestelmään liittyvät ongelmat

Atopia tarkoittaa perinnöllistä taipumusta herkistyä (allergisoitua) tavallisille elinympäristössä oleville aineille, allergeeneille. Allergisen koiran immuunijärjestelmä toimii liian voimakkaasti ja epätarkoituksenmukaisesti. Sinänsä harmittomat aineet, kuten siitepöly tai ruoka-aineet, saavat elimistön puolustautumaan. Tämä ilmenee erilaisina oireina kuten kutinana, ihottumana, korvatulehduksina, ripulina. Pyreneittenkoirissa raportoidaan esiintyvän melko paljon iho-oireita, hotspottia ja korvatulehduksia. Yksi nuori koira raportoidaan lopetetun vaikean atopian vuoksi ja toinen kroonisen korvatulehduksen takia. Allergiatesteissä tavallisin allergeeni on ollut

varastopunkki, mutta myös useat ruoka-aineet ja siitepölyt voivat aiheuttaa allergiaa. Tuo varastopunkki (esiintyy kuivaruuoissa) saattaa selittää sen, että useampi koiranomistaja on raportoinut tuoreruokaan siirtymisen helpottaneen mm. korvaoireita. Allergian oireita saadaan usein helpotettua eliminaatiohoidolla (vältetään allergian aiheuttajaa) tai lääkityksellä, mutta paksuturkkisella koiralla ihottumien hoito voi olla todella työlästä. Rodulla on diagnosoitu myös muutama SA eli sebacus adenitis, (vaikea ihon talirauhasen tulehdus), lisäksi muutamaa koira on epäilty sairastavan SA:ta.

Kilpirauhasen vajaatoimintaa eli hypotyreoosia on todettu rodussa muutamia tapauksia. Yleisin hypotyreoosin muoto on primaari eli perinnöllinen hypotyreoosi, joka todetaan yli vuoden ikäisillä nuorilla aikuisilla koirilla. Oireet ovat kuitenkin usein niin lieviä ja monimuotoisia (laihtuminen, turkin huono kunto) että sairauden havaitseminen voi kestää useamman vuoden. Hypotyreoosi saattaa aiheuttaa hedelmättömyyttä. Hoitona käytetään päivittäin tablettimuodossa annettavaa kilpirauhashormonivalmistetta.

Addisonin tauti eli lisämunuaisen kuorikerroksen vajaatoiminta on hyvin harvinainen, mutta ainakin yksi varmistettu tapaus Suomessa tiedetään. Aluksi oireita voi esiintyä vain stressitilanteissa (trauma, infektio, leikkaus) ja koiran vointi on välillä parempi. Yleisiä oireita ovat oksentelu, ripuli, ruokahaluttomuus, vatsakipu ja painon menetys. Koira on väsynyt ja haluton. Tärinää, lihashiikkoutta ja lihaskipuja voi esiintyä. Joskus tauti voi puhjeta kriisiksi: verenpaine laskee, koira on heikko, jopa tajuton, alilämpöinen ja kuivunut. Lääkehoidolla korvataan puuttuva elimistön kortikosteroidituotanto. Lääkitys on elinikäinen.

Koiria, joilla on jokin immuunipuolustukseen liittyvä sairaus, ei pidä käyttää jalostukseen.

Sydänsairaudet

Sydänsairauksiin on kuollut ainakin kolme nuorta pyreneittenkoiraa. Tarkempia diagnooseja pyreneittenkoirien sydänvioista ei ole käytettävissä, mutta jättiroduille on tyypillinen sydänsairaus nimeltä dilatoiva kardiomyopatia. Se on sydänlihaksen rappeutumissairaus, joka johtaa sydämen laajenemiseen ja supistumiskyvyn laskuun. Rappeutumisen seurauksena sydämen seinämät ohenevat ja veltostuvat, eikä sydän enää pysty pumppaamaan riittävästi hapekasta verta elimistön käyttöön. Koska sairaustapaukset esiintyvät pääsääntöisesti suvuittain ja taudinkuva on kullekin rodulle tyypillinen, on dilatoivalla kardiomyopatialla geneettinen tausta. Dilatoiva kardiomyopatia todetaan ultraäänitutkimuksella. Sydänkuuntelu tai röntgenkuvaus ei luotettavasti paljasta tätä sairautta. Sydänkuuntelu paljastaa vain mahdolliset sivuäännet, jotka kuuluvat tutkimushetkellä. Dilatoivaa kardiomyopatiaa potevaa koira ei saa käyttää jalostukseen.

Kuurous ja kuulohäiriöt

Suomessa on tiettävästi todettu vain yksi kuuro pyreneittenkoira. Kansainvälisten tilastojen mukaan pyreneittenkoira ei kuulu rotuihin, joilla olisi muita suurempi kuuroutumisen riski, mutta rodussa on todettu yksittäisiä kuuroja yksilöitä. Kuurous voi olla täydellistä tai osittaista. Se voi myös olla toispuoleista, milloin se helposti jää huomaamatta. Perinnöllistä, synnynnäistä kuuroutta saattaa esiintyä valkoisilla koirilla useammin kuin muun värisillä. Useimmissa tapauksissa koirien kuurouden perinnöllisyyden mekanisme ei tiedetä. Epätäydellinen esiintulo lisäksi vielä vaikeuttaa ongelman havainnoimista. Koiran kuuroutumisen riskiin on yhdistetty kaksi geeniä: merlegeeni (mm.collie, tanskandoggi) tai piebaldismi (valkolaikkisuusgeeni; dalmatialainen, pyreneittenkoira).

Kuulon tutkimisesta

Kuuloa on erittäin vaikea tutkia ilman apuvälineitä. Molemminpuolinen kuurous voidaan mahdollisesti havaita pennun käytöstä tarkkailemalla: pentu pitää herätellä syömään, se ei pelästy koviakaan ääniä jne. Toispuoleisesti kuuro koira saattaa kääntää kuulevaa korvaa äänen suuntaan. Eläinlääkäri voi tehdä kuulotutkimuksen elektrodiagnostisella menetelmällä; tällöin voidaan todeta objektiivisesti paitsi kuurous, myös kuulon heikkeneminen. Tois- tai molemminpuolisesti kuuroa koira ei tule käyttää jalostukseen.

Muista sairauksista ulkomailta

Ranska:

Rodun kotimaan kirjallisuus varoittaa seuraavista henkeä uhkaavista sairaustiloista pyreneittenkoirilla: mahankiertymä ja suolitukos. Pyreneittenkoiran varoitetaan myös olevan tavallista herkempi nukutusaineille sekä keskushermostoon vaikuttaville lääkeaineille.

Rodussa kerrotaan esiintyvän seuraavia synnynnäisiä vikoja: ruokatorven laajentumaa, sisään kasvaneita kynsiä. Perinnöllisinä tai perinnöllisiksi epäiltyinä vikoina luetellaan lonkkanivelen dysplasia, lateraalinen patellaluksaatio, kivespuutokset, kuurous, leukojen kasvuhäiriö (ylä/ alapurenta). Lisäksi mainitaan seuraavat sairaudet: nivelrikko, maksa- ja munuaistulehdus, diabetes (sokeritauti), valeraskaus, kohtutulehdus, kalkkikramppi, nisäkasvain, urtikaria ja ekseema (ihottumia), epilepsia.

Pohjois-Amerikka:

Michiganin Yliopistossa tutkittiin vuonna 2004 875 pyreneittenkoiran kilpirauhasnäyte. Näistä kilpirauhas sairautteen viittaavia oli 7,2 % ja raja-arvoja 4,0 %, millä määrällä rotu on 77. sijalla OFA:n tilastoissa.

Synnynnäistä sydänvikaa ei vuosina 1974 - 2004 tutkituilta koirilta löytynyt keltään.

OFA mainitsee pyreneittenkoiran rotuna, jolla esiintyy synnynnäistä kuuroutta, joskaan sitä ei lueta rotuihin, joilla sitä esiintyy melko runsaasti (mm. dalmatialainen, cockerspanieli, englannin setteri). Valkopigmenttisillä koirilla raportoidaan esiintyvän muita rotuja enemmän synnynnäistä kuuroutta.

Terveyskysely

Rodun vanha terveyskyselylomake on tehty vuonna 1999. Lomake uusittiin 2004. Tämän lomakkeen pohjalta koiriensa terveystietoja on antanut 57 koiranomistajaa (23 nartun ja 34 uroksen). 54 antoi luvan julkaista tiedot koiransa tai koiriensa sairauksista, kolmesta koirasta tiedot annettiin tilastointikäyttöön jalostustoimikunnalle.

Nykyinen terveyskysely löytyy yhdistyksen nettisivuilta (<http://www.suomenpyrenelaiset.fi/?sivu=terveyslomake>), mistä löytyy myös kaikki kyselyn vastaukset koirakohtaisesti koosteena (2012). Kaikki uuden terveyskyselyn vastaukset ovat julkisia. Terveyskyselyn tuloksia ollaan tulevaisuudessa siirtämässä tietokantapohjaisiksi.

Alla lueteltuna vuosien varrella terveyskyselyistä sekä omistajien ja kasvattajien kertomana saadut terveystiedot sisältäen julkaisuluvalliset ja vain jalostustoimikunnan tietoon annetut tiedot. Luottamuksellista tietoa käytetään vain tilastollisesti, mutta paljon suurempaa hyötyä näistä tiedoista olisi kaikille jos avoimuus lisääntyisi, ja koirien sairaudet ja viat julkaistaisiin.

Addisonin tautia 1	Allergioita 2
Atooppista ihoa 1	Epilepsiaa / epileptistyyppisiä kohtauksia 15
Hot spotia 13	Iho-ongelmia, (erilaisia) 12
Kannuspuutoksia/vikoja 4	Kilpirauhasen vajaatoimintaa 3
Kyynärnivelen kasvuhäiriöitä 1	Kohtutulehduksia 6
Korvatulehduksia 13	Kuuroutta 1
Kivesvikoja ja urosten lisääntymishäiriöitä 9	Löysiä kintereitä 2
Lonkkanivelen vaikeita kasvuhäiriöitä 4	Munuaisvikoja 1
Nartun kiimaan/lisääntymiseen yms. liittyviä vikoja/sairauksia 2	Nuoruuden iän ontumisia (ilman syytä) 12
	Polvivikoja (mukana myös tapaturmat) 16
Purentavikoja/hammaspuutoksia/hammasongelmia/suuongelmia:	alapurentaa 8, yläpurentaa 6, muuta 7
Olkanivelvammoja /OCD 7	SA:ta 2
Sydänvikoja 2	Liian pitkä ja emättimeen kiinnittynyt virtsajohdin
Vasen tibia katkennut, pudonnut rappusista 8 vkon ikäisenä	nuljuluu murtunut, leikattu
Luuston kehityshäiriöitä raajoissa, mm kaikki raajat vääntyneet	Krooniset eturauhasvaivat ja pissatulehdukset

Eläinlääkäriasemille suoritettiin vuoden 2005 lopussa kysely, jossa heitä pyydettiin kertomaan mitä sairauksia heillä on Pyreneittenkoirilla hoidettu. Alla olevassa taulukossa kooste vastauksista.

Kilpirauhasen vajaatoiminta 1	patellaluxaatioleikkaus, jossa telauraa syvennetty 3
torsio (mahalaukun kiertymä)1	emätintulehdus 1
ulkokorvan tulehdus 1	olkanivelen OCD 3
silmätulehdus 1	takajalat pihdissä/ matala med. pat. 1
ihotulehdus 2	hot spot 3
panosteiitti 3	tibia murtuma 1
ihokasvain 1	osteosarkoma 1
entropium, silmä leikattu, toinen 1	ektooppinen ureter 1
kyynärbursa 1	useampi etupään ontuma 3
uudismuodostumia 4	hyvänlaatuinen verisuoni kasvain 1
talirauhastulehdus 1	kastraatio eturauhasvaivojen takia 1
sydänvika 1	varvasamputaatio 1

4.3.3 Yleisimmät kuolinsyyt

Kaikki ilmoitetut kuolemat summaten antaa KoiraNetin kuolinsyytilasto pyreneittenkoiran keskimääräiseksi eliniäksi 6 vuotta + 9 kuukautta. ”Vanhuuteen” kuolleet koirat ovat eläneet keskimäärin 11 vuotta + 5 kuukautta.

Yleisimmät kuolinsyyt v. 1990-2013		
Kuolinsyy	keskim. elinikä	yhteensä
vanhuus (luonnollinen tai lopetus)	11 vuotta 5 kuukautta	21
kasvainsairaudet, syöpä	7 vuotta 10 kuukautta	15
tapaturma- tai liikennevahinko	3 vuotta 4 kuukautta	16
lopetus käytös- tai käyttäytymishäiriöiden vuoksi	3 vuotta 7 kuukautta	10
muu sairaus jota ei ole listalla	3 vuotta 6 kuukautta	8
kuolinsyytä ei ole ilmoitettu	8 vuotta 9 kuukausi	14
maksan- ja ruoansulatuskanavan sairaus	6 vuotta 1 kuukausi	4
sydänsairaus	4 vuotta 9 kuukautta	3
virtsatie- ja lisääntymiselintensairaus	7 vuotta 7 kuukautta	4
luusto- ja nivelsairaus	2 vuotta 0 kuukautta	3
lho- ja korvasairaudet	2 vuotta 8 kuukautta	2
Immunologinen sairaus	6 vuotta 2 kuukautta	2
kuollut ilman sairauden diagnosointia	6 vuotta 7 kuukautta	2
hermostollinen sairaus (epilepsia)	7 vuotta 6 kuukautta	1
selkäsairaus	4 vuotta 11 kuukautta	1
Yhteensä	6 vuotta 9 kuukautta	106

Lähde: KoiraNet. Päivitetty 4/2013.

4.3.4 Lisääntyminen

Narttujen tiinehtyminen on ollut kohtalaista: saatujen tietojen perusteella 42 astutusta (joista yksi hedelmöitysyritys pakastesiemenellä ja yksi, samoin epäonnistunut yritys, siirtospermalla) on johtanut 31 pentueeseen, mistä saadaan tiinehtymisprosentiksi 74.

Rodun keskimääräinen pentuekoko 2000-2011											
2011	2010	2009	2008	2007	2006	2005	2004	2003	2002	2001	2000
6,7	5,3	6,8	6,6	6,9	6,8	8,2	7,6	7,2	9,0	7,2	4,8

Pentujen vuosittainen keskimääräinen syntymäpaino:													
2012	2011	2010	2008	2007	2006	2005	2004	2002	2000	1999	1997	1996	1994
596g	455g	502g	476g	440g	410g	504g	440g	417g	556g	500g	460g	615g	540g

Pienin syntymäpaino on ollut 206g, suurin 780g

Tietoja pentujen painoista, kuolleista pennuista ja lisääntymiskäyttäytymisestä saatiin neljältä kasvattajalta (kysely lähetettiin kaikille kymmenen viime vuoden aikana kasvattaneille). Pentukuolleisuus on ollut 7 prosenttia (15 kuollutta / 214 pentua). Kuolleina syntyneistä tiedetään kuuden painot, ne olivat: 300, 480, 520, 500, 250 ja 450g.

Synnytysoongelmia on ollut hyvin vähän: Yksi pentue keisarinaleikattu polttoheikkouden vuoksi. Yksi perätilassa ollut pentu tarvinnut vetää ulos (selvisi hengissä), yksi synnytys oli erityisen kivulias, yksi raskaus on mennyt yliaikaiseksi ja yhdessä synnytyksessä emän ulkosynnyttimiin tuli hematoma (verenpurkauma), joka ei vaatinut hoitoa.

214 pennun otoksessa oli seuraavia synnynnäisiä vikoja ja epämuodostumia:

1 vatsaontelo napanuoran kohdalta sulkeutumaton, 1 mikro-oftalmia, 1 sydäntiehyt sulkeutumaton (turvotusta jaloissa), 1 kampurajalka, 1 lyhyt kippurahäntä, 3x puutteelliset kannukset.

Monentenako vuorokautena (1.astutuksesta) on pentue syntynyt; valtaosa 61. ja 62. vuorokautena.										
58. vrk	59.	60.	61.vrk	62.vrk	63.	64.	65.	66.	67.	68.
1	1	2	7	6	1	1	0	0	0	1

Kohtutulehduksia on esiintynyt useampia sekä tiineyksien yhteydessä että astuttamattomille koirille, mutta tarkkaa lukumäärää ei ole tiedossa. Kohtutulehduksen hoidon ennuste on hyvä, mikäli koira hoidetaan (yleensä leikataan) ajoissa. Nisätulehduksia eli mastiitteja on ollut muutamalla nartulla.

Urosten lisääntymishäiriöt ovat harvinaisia, mutta niitä kuitenkin esiintyy; tiedetään ainakin: 2 x vain yksi kives laskeutunut; 1 steriili tuontiurossa (molemmat kivekset normaalia pienemmät, vaikka laskeutuivat normaalisti); 1 viivästynyt kivesten laskeutuminen ja 1 uroksella omistajan mukaan ei ollut kiveksiä 4-vuotiaana, vaikka ne 1-vuotiaana oli.

4.3.5 Sairauksille ja lisääntymisongelmille altistavat anatomiset piirteet

Pyreneittenkoira on alkujaan työkoira eikä sen rotumääritelmässä mikään kehoita liioittelemaan ulkonäköön liittyviä seikkoja.

Kasvattajat (ja ulkomuototuomaritkin) kuitenkin tulkitsevat joskus rotumääritelmää liioitellen eli kun rotumääritelmässä sanotaan koiran olevan kookas, niin tulkitaan "mitä isompi sen parempi".

Äärimmäisen suuri koko ja nopea kasvu altistavat erilaisille kasvuhäiriöille.

Samoin on silmien laita: "melko pienet" tulkitaan helposti "mitä pienemmät, sen paremmat". Ns. hypertyypin tavoittelu silmien pienuudessa saattaa kuitenkin lisätä silmänsairauksia kuten entropiumia ja mikro-oftalmiaa.

Pyreneittenkoiran tulisi olla kohtuullisesti kulmautunut sekä edestä että takaa. Etuosat ovat kuitenkin usein melko huonorakenteisia, mikä johtaa epäpuhtaisiin liikkeisiin. Takaosan huonot kulmaukset taas altistavat helposti polven ristisideongelmille. Etu- ja takaosan kulmausten epäsuhtaisuus, pyreneittenkoiralla usein niin päin että takaosa on paljon voimakkaammin kulmautunut kuin etuosa, saattaa aiheuttaa ristiin astumista sekä muita virheliikkeitä ja saattaa aiheuttaa vääränlaista kuormitusta lihaksistolle. Samoin pitkät lanneosat ja jyrkät lantiot altistavat koiraa lihaskivuille.

Joitakin ahtaita korvakäytäviä esiintyy, mikä vaikeuttaa korvan puhdistamista, heikentää korvan ilmastoitumista ja altistaa korvatulehduksille.

4.3.6 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ongelmista terveydessä ja lisääntymisessä

Jalostuksen tarkoituksena on tuottaa terveitä, rotutyypillisiä pyreneittenkoiria.

Pyreneittenkoirissa kuitenkin esiintyy yleisiä vakavia sairauksia kuten epilepsiaa. Tavallisin yksittäinen jalostuskäyttöä rajoittava sairaus/vika on ollut lonkkanivelen dysplasia. Myös olkanivelen OCD ja patellaluksaatiot ovat vakava uhka vaikka eivät yhtä yleisiä kuin HD. Silmien löydökset ovat lisääntyneet tutkimusten myötä. Iho- ja korvaongelmia esiintyy paljon, ja niistä ainakin osa lienee seurausta immuunijärjestelmän häiriöstä, mutta jää usein vaille tarkempaa diagnoosia, kun hoito on enemmänkin oireenmukaista kuin syihin paneutuvaa.

Väistyvästi periytyviä sairauksia ehkäistään populaatiotasolla varmimmin välttämällä sukusiitosta ja huolehtimalla rodun geenipoolin monimuotoisuudesta.

Yksilötasolla on arvioitava sairauden vakavuutta ja perinnöllisyyden osuutta sairauden tai vian puhkeamisessa. Yleisohjeena voidaan pitää, että jalostuskoiran itsensä pitää olla kaikin tavoin terve, sairaita koiria ei tule käyttää jalostukseen. Erittäin vakavien sairauksien kuten epilepsian ollessa kyseessä voi olla perusteltua rajoittaa myös niiden koirien jalostuskäyttöä, joiden jälkeläisissä on toistuvasti esiintynyt kyseistä sairautta. Vähemmän vakavien vikojen, ollessa kyseessä, saattaa riittää, että vältetään ”astuttamasta vikaa vialla”: esimerkiksi kyynäraste-1:lle täysin tervekyynäräinen ja C-lonkkaiselle A-lonkkainen pari.

On sitten kyse mistä sairaudesta tahansa, siitä tiedottaminen on ensiarvoisen tärkeätä rodun tulevaisuutta ajatellen.

4.4 Ulkomuoto

4.4.1 Rotumääritelmä

PYRENEITTENKOIRA (CHIEN DE MONTAGNE DES PYRENEES)

Alkuperämaa: Ranska

KÄYTTÖTARKOITUS: Vuoristossa käytettävä karjalaumojen suojelija.

LYHYT HISTORIAOSUUS: Pyreneittenkoiria on ollut Pyreneitten vuoristossa ammoisista ajoista lähtien. Ne tunnettiin jo keskiajalla, jolloin niitä käytettiin linnojen vahtikoirina. Rotu mainittiin Gaston Phoebusin kirjoituksissa 1300-luvulla. Se oli arvostettu seurakoira jo 1600-luvulla ja tunnettiin osana Ludwig XIV:n hovin loistoa. Ensimmäinen yksityiskohtainen kuvaus pyreneittenkoirasta on kreivi de Bylandtin kirjassa vuodelta 1897. Ensimmäiset rotuyhdistykset aloittivat toimintansa kymmenen vuotta myöhemmin. Vuonna 1923 Réunion des Amateurs de Chiens Pyrénées laati virallisen rotumääritelmän Ranskan Kennelklubille Bernard Sénac-Lagrangen aloitteesta. Nykyinen rotumääritelmä on edelleen hyvin samankaltainen kuin vuonna 1923 laadittu, joskin siihen on lisätty joitakin tarkennuksia.

YLEISVAIKUTELMA: Kookas, vaikuttava ja vahvarakenteinen, kuitenkin tietyllä tavalla tyylikäs.

TÄRKEITÄ MITTASUHTEITA: Kallon leveys on korkeintaan sama kuin sen pituus. Kuono-osa on hieman kalloa lyhyempi. Rungon pituus olkanivelestä istuinluun kärkeen on hieman suurempi kuin säkäkorkeus. Rintakehän syvyys on puolet säkäkorkeudesta tai hieman vähemmän.

KÄYTTÄYTYMINEN / LUONNE: Pyreneittenkoiria on käytetty suojelemaan itsenäisesti karjalaumoja pedoilta. Jalostuksessa päähuomio on kiinnitetty vahtimisja varoittamisominaisuuksiin sekä laumaan leimautumiseen. Tämän ansiosta koirasta on tullut voimakas ja ketterä sekä suojeltaviaan kohtaan lempeä ja kiintyvä. Itsenäisyys ja aloitekyky ovat ominaisia tälle suojelukoiralle, minkä vuoksi isännältä vaaditaan tiettyä auktoriteettia.

PÄÄ: Ei liian voimakas suhteessa koiran kokoon. Pää on sivuilta melko litteä.

KALLO-OSA: Kallon leveys on korkeintaan sama kuin sen pituus. Kallo on hieman kaartunut, joten päälään harjanne erottuu tunnusteltaessa. Niskakyhmy on selvästi erottuva, kallon takaosa on soikea. Kulmakaaret eivät ole korostuneet. Silmien välissä oleva otsauurre on tuskin tunnusteltavissa.

OTSAPENGER: Vähäinen, ei jyrkkä.

KIRSU: Täysin musta.

KUONO-OSA: Leveä, hieman kalloa lyhyempi, tasaisesti kärkeä kohti kapeneva, ylhäältä katsottuna tylpän V-kirjaimen muotoinen ja silmien alta täyteläinen.

HUULET: Vain hieman riippuvat, juuri alaleuan peittävät; mustat tai hyvin voimakkaasti mustaläiskäiset samoin kuin kitalaki.

LEUAT / HAMPAAT / PURENTA: Hampaiston tulee olla täydellinen, hampaiden terveet ja valkoiset. Leikkaava purenta (yläleuan etuhampaat peittävät tiiviisti alaleuan etuhampaat). Tasapurenta on sallittu, samoin kuin alaleuan kahden keskimmäisen etuhampaan kallistuminen eteenpäin.

SILMÄT: Melko pienet, mantelinmuotoiset, hieman vinoasentoiset ja väriltään meripihkan ruskeat. Silmäluomet ovat tiiviit ja mustareunaiset. Ilme on älykäs ja mielteliäs, katse lempeä ja uneksiva.

KORVAT: Silmien tasolle kiinnittyneet, melko pienet, kolmion muotoiset ja kärjestään pyöristyneet. Korvat riippuvat litteinä päänmyötäisesti ja kohoavat hieman koiran ollessa tarkkaavainen.

KAULA: Vahva ja melko lyhyt. Vain hieman löysää kaulanahkaa.

RUNKO: Pituus olkanivelestä istuinluun kärkeen on hieman säkäkorkeutta suurempi.

Rintakehän syvyys on puolet säkäkorkeudesta tai hieman vähemmän.

YLÄLINJA: Kiinteä.

SÄKÄ: Leveä.

SELKÄ: Pitkä ja vahva.

LANNE: Keskipitkä.

LANTIO: Hieman viisto; sarvennaiset ovat melko erottuvat.

KUPEET: Vain hieman laskeutuneet.

RINTAKEHÄ: Leveä ja tilava, ei liian syvä, ulottuu korkeintaan kyynärpäiden tasolle. Syvyys on puolet säkäkorkeudesta tai hieman vähemmän. Kylkiluut ovat hieman kaareutuneet.

HÄNTÄ: Ainakin kintereisiin ulottuva, tuuhea ja puuhkamainen. Koiran ollessa rauhallinen häntä on alhaalla ja sen kärjessä on mieluiten J:n muotoinen koukku. Koiran ollessa tarkkaavainen häntä nousee selän päälle ja kiertyy kaarelle, hännän kärki koskettaa lannetta (Pyreneitten asukkaat kutsuvat sitä " arrounderaksi").

RAAJAT

ETURAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Eturaajat ovat suorat ja vahvat.

LAVAT: Kohtalaisen viistot.

OLKAVARRET: Lihaksikkaat ja keskipitkät.

KYYNÄRVARRET: Suorat, vahvat ja hapsuiset.

RANTEET: Suoraan kyynärvarsien jatkeena.

VÄLIKÄMMENET: Hieman viistot.

KÄPÄLÄT: Tiiviit ja vain hieman pitkänomaiset; varpaat ovat hieman kaareutuneet.

TAKARAAJAT

YLEISVAIKUTELMA: Takaraajojen hapsut ovat pitemmät ja tuuheammat kuin eturaajoissa. Takaa katsottuna takaraajat ovat yhdensuuntaiset ja pystysuorat.

REIDET: Lihaksikkaat ja kohtalaisen viistot, eivät kovin pitkät.

POLVET: Kohtalaisesti kulmautuneet ja eteenpäin suuntautuneet.

SÄÄRET: Keskipitkät ja vahvat.

KINTEREET: Leveät, kuivat ja kohtalaisesti kulmautuneet.

KÄPÄLÄT: Kuten etukäpälet.

KANNUKSET: Molemmissa takaraajoissa on hyvin muodostuneet kaksoiskannukset.

Eturaajoissa voi olla joko yksinkertaiset tai kaksoiskannukset.

LIIKKEET: Voimakkaat ja keveät, eivät koskaan raskaat. Liikkeet ovat pikemminkin pitkät kuin lyhyet ja nopeat, ja niissä on tiettyä joustavuutta ja tyylikkyyttä. Oikeat kulmaukset mahdollistavat kestävä liikunnan.

NAHKA: Paksu ja joustava, rungossa on usein pigmentoituneita läiskiä.

KARVAPEITE

KARVA: Peitinkarva on runsasta, rungonmyötäistä, melko pitkää ja taipuisaa, hieman karheaa lavoissa ja selässä. Hännässä ja kaulan ympärillä karva on pitempää ja kaulassa se voi olla hieman laineikasta. Runsaat housukarvat ovat hienot ja villavat. Aluskarvankin tulee olla runsasta.

VÄRI: Valkoinen, jossa voi olla mäyrän- tai sudenharmaita, vaaleankeltaisia tai oransseja (arroye) merkkejä päässä, korvissa, hännän tyvessä ja joskus rungossa. Mäyränharmaat merkit ovat arvostetuimmat.

KOKO JA PAINO

SÄKÄKORKEUS: Urokset 70 - 80 cm, nartut 65 - 75 cm. Tyyppiltään erinomaisille yksilöille sallitaan 2 cm:n ylitys.

VIRHEET: Kaikki poikkeamat edellä mainituista kohdista luetaan virheiksi suhteutettuna virheen vakavuuteen.

Yleisvaikutelma: Raskasrakenteisuus vailla arvokkuutta, lihavuus, velttous tai lymfaattisuus.

Pää: Raskas, suorakaiteen muotoinen; liian leveä kallo; kaareva otsa; liikaa korostunut tai puuttuva otsapenger; liian riippuvat huulet; riittämättömästi pigmentoituneet kirsu, silmäluomet ja huulet.

Silmät: Pyöreät, vaaleat, syvällä sijaitsevat tai ulkonevat, liian suuret tai liian pienet, liian lähekkäin tai liian kaukana toisistaan sijaitsevat; näkyvä vilkkuluomi; kova ilme.

Korvat: Leveät, pitkät, kiertyneet, taittuneet, taakse päin kääntyneet tai ylös kiinnittyneet.

Kaula: Ohut, pitkäkö tai liian lyhyt, jolloin pää näyttää kiinnittyneen suoraan lapoihin; liian paljon kaulanahkaa.

Runko: Notko- tai köyry selkä, takakorkeus; roikkuva tai vinttikoiramaisesti ylösvetäytynyt alalinja.

Rintakehä: Liian leveä tai liian kapea eturinta; litteä tai tynnyrimäinen rintakehä.

Häntä: Niukkakarvainen tai huonoasentoinen, liian lyhyt tai liian pitkä; häntä, jossa ei ole puuhkaa; häntä, joka ei nouse kaarelle koiran liikkuaessa tai on jatkuvasti kaarella myös koiran ollessa rauhallinen.

Eturaajat: Sisä- tai ulkokierteiset käpälät; liian avoin lavan ja olkavarren välinen kulma.

Takaraajat: Sisä- tai ulkokierteiset käpälät; suorat tai ylikulmautuneet kintereet.

Käpälät: Pitkät, litteät.

Karvapeite: Lyhyt, kihara, silkkinen tai pehmeä karva; pohjavillan puuttuminen.

HYLKÄÄVÄT VIRHEET: Vihaisuus ja sairaalloiset piirteet.

Väri: Muut kuin rotumääritelmässä mainitut värit.

Kirsu: Muun värinen kuin täysin musta kirsu.

Leuat: Ala- tai yläpurenta, kaikki epänormaaliudet purennassa.

Silmät: Lihanväriä silmäluomissa, keltaiset silmät.

Kannukset: Kannusten puuttuminen; yksinkertaiset kannukset tai surkastuneet kaksoiskannukset takaraajoissa.

Koko: Annetun säkäkorkeuden ylitys tai alitus.

HUOM: Uroksilla tulee olla kaksi normaalisti kehittyntä kivistä täysin laskeutuneina kivespussiin.

Suomalaisten pyreneittenkoirien taso on ulkomuodon suhteen kohtuullisen hyvä. Ei ole juurikaan olemukseltaan raskaita ja epätyypillisiä yksilöitä. Nykyään esiintyy liian kevyitä koiria, joilla ei ole riittävän vahvaa luustoa. Jonkin verran esiintyy myös liian kapeita ja siroja päitä.

Pyreneläinen ilme, jossa mantelin muotoiset, hieman ulkonurkistaan ylöspäin vinot riittävän kaukana toisistaan olevat silmät, on yksi merkittävimpiä asioita oikean muotoisen, pehmeälinjaisen ja täyteläisen pään lisäksi. Silmien pyöreästä ja avoimuudesta on päästy parempaan suuntaan. Liian vaaleita ja vääräasentoisia esiintyy vielä. Myös liian pieniä silmiä on alkanut esiintyä.

Oikeanlainen pää on pehmeä ja kiilanmuotoinen, riittävän täyteläinen silmien alta. Tässä on vielä paljon puutteita, niin meillä kuin muualla Euroopassa. Kuono liittyy sulavasti päähän ilman, että ylhäältä päin päätä katsoessa syntyy vaikutelmaa erillisestä kuonosta ja kallo-osasta ja niiden sivujen välisestä kulmasta. Ylhäältä päin pään (eli kallo ja kuono-osa yhdessä) tulee siis näyttää suhteellisen leveältä tylpältä V-kirjaimelta, jossa kallo-osa on yhtä leveä kuin pitkäkin tai aavistuksen pituuttaan kapeampi. Kuonon tulee olla kallo-osaa hieman lyhyempi.

Oikeanlaisen sivuprofiili tekee matala kallo, jonka ylälinja on loivasti kaartuva. Otsapenger eroaa pehmeästi kuonon linjasta.

Myös liian ylös kiinnittyneitä korvia esiintyy jonkun verran, ne pilaavat helposti oikean ilmeen. Korvien tulee olla kiinnittyneet silmien tasolle.

Erittäin huomionarvoinen asia on pigmentti. Pyreneittenkoiran kirsun tulee olla täysin musta, kaikki muut värit kirsussa ovat hylkääviä virheitä.

Pyreneittenkoirat ovat Suomessa keskimäärin melko hyviä rakenteeltaan, mutta etenkin luustoltaan kevyitä koiria on alkanut esiintyä enemmän kuin aiemmin. Tavoitteena tulee olla vahva mutta samalla tyylikäs ja elegantti sekä ehdottoman terverakenteinen pyreneittenkoira. Se ei missään nimessä saa antaa raskasta vaikutelmaa, mutta ei toisaalta myöskään kevyttä tai ilmavaa.

Kasvattajien tulisi kiinnittää entistä enemmän huomiota etuosiin. Etuliikkeissä esiintyy valitettavan paljon löysyyttä huonorakenteisten etuosien vuoksi.

Jonkun verran esiintyy myös huonorakenteisia takaosia. Pääasiallisina vikoina ovat lyhyt ja pysty lantio sekä suorat polvi- ja kinnerkulmaukset. Heikot takaosat ja takaraajojen huono rakenne altistavat koiria ristisideongelmille. Etu- ja takaosan sopivat, tasapainossa olevat kulmaukset ovat edellytys terveille liikkeille.

Pyreneittenkoiran selkälän tulee olla suora ja selän vahva. Yleisimpiä virheitä suomalaisissa

pyreneittenkoirissa ovat riippuvat selkälinjat ja liian pehmeät selät. Myös laskevia selkälinjoja tulee välttää. Mittasuhteiltaan pyreneittenkoiran rungon tulee olla aavistuksen koiran säkäkorkeutta pidempi. Suomalaiset pyreneittenkoirat ovat mittasuhteiltaan melko hyviä.

Liikkeet ovat myös erittäin tärkeä ja huomionarvoinen osa pyreneittenkoiraa. Tavoitteena on voimakkaat, maatapeittävät ja vaivattomat liikkeet eikä niistä saa ilmentyä raskautta vähimmässäkään määrin. Pyreneittenkoira edustaa ravaajatyyppiä, eli sen tulee olla kestävä, mikä ei ole mahdollista ilman maatapeittäviä, pitkiä joustavia askelia. Takaliikkeissä yleisimpiä ongelmia ovat voimattomuus ja kunnan työnnön puuttuminen.

4.4.2 Näyttelyt ja jalostustarkastukset

Alla taulukoissa 2007-2010 syntyneiden näyttelyssä käynti ja saatujen laatuarvosanojen jakauma.

Syntymävuosi	Suomessa Syntyneitä	Näyttelyissä käyneet	Osuus-%
2007	66	17	25,76%
2008	94	44	46,81%
2009	34	8	23,53%
2010	63	16	25,40%

Näyttelyarvosanojen jakauma, koiran ensimmäinen laatumaininta							
Synt.	ERI	%	EH	%	H	T	HYL
2007	9	52,94%	5	29,41%	2	1	
2008	20	45,45%	17	38,64%	4	1	2
2009	3	37,50%	5	62,50%			
2010	9	56,25%	6	37,50%	1		

Paras koiran saama laatumaininta						
Synt.	ERI	EH	H	T	HYL	
2007	12	3	1	1		
2008	34	6	1	1	2	
2009	4	4				
2010	10	5	1			

Seuraavaksi sanallisesti erikoisnäyttelyiden tuomarien esittämiä puutteita koirien ulkonäössä; 10 useimmin ja 10 muuta mainittua ulkonäkövirhettä summattuna erikoisnäyttelyissä vuosina 2002, 2003 ja 2005 annetuista arvosteluista. Tuomareina ranskalaiset Moings, Reilhac ja Calendrin.

Erikoisnäyttelyt 2002, 2003 ja 2005	
10 useimmin mainittua ulkonäkövirhettä	10 harvinaisempaa mutta toistunutta virhettä
-niukka kinnerkulmaus	-pigmenttipuute huulissa
-avoimet, pyöreät tai huonoasentoiset silmät	-turhan kevyt luusto
-ahdas edestä	-kuperalla kallo
-kapea kallo	-pigmenttipuute kirsussa
-vaaleat silmät	-korkeat korvat
-liikunnassa toivomisen varaa	-kulmaluut korostuneet
-ryhtivirhe	-raskas pää
-liian vähän täytettä silmien alla	-hieman pitkä
-otsapengertä liikaa	-löysä kannus
-löysät huulet	-lyhyt kaula

7 useimmin ja 7 muuta mainittua ulkonäkövirhettä erikoisnäyttelyssä vuonna 2007 annetuista arvosteluista. Tuomarina toimi italialainen Massimello. Vuoden 2009 erikoisnäyttelyn arvostelut eivät ole käytettävissä.

Erikoisnäyttely 2007	
7 useimmin mainittua ulkonäkövirhettä	7 muuta mainittua ulkonäkövirhettä
-pehmeä tai notkoselkä	-liikkeestä puuttuu draivi
-liian lyhyt häntä /häntä voisi olla pitempi	-massaton
-ahdas takaosa	-liian korkeat korvat
-liian vaaleat silmät	-liian avoimet silmät
-liian kapea tai pitkä kuono	-liian pienet silmät
-liian tukeva kuono	-liian kapea pää
-heikko etuosa	-liian raskas pää

Erikoisnäyttely 2011	
6 useimmin mainittua ulkonäkövirhettä	6 muuta mainittua ulkonäkövirhettä
-koira astuu ristiin	-pigmentin tulisi olla parempi
-liian vähän täytettä silmien alla	-liian vähän luustoa
-liikaa otsaluita	-korvat korkealle kiinnittyneet
-selkä ei ole tarpeeksi vahva	-heikosti kehittyneet kannukset
-liikaa huulia	-ahdas takaa
-ahdas edestä	-turkin puutetta
21 koiraa sai laatuarvosanan ERINOMAINEN, 4 sai ERITTÄIN HYVÄ	
Kaikki 33 koiraa (sisältää pennut) KÄYTTÄYTYIVÄT RODUNOMAISESTI	

Jalostustarkastus 2006, 2007, 2008 ja 2009

Jalostustarkastuksessa 2006 Elina Haapaniemi tarkasti viisi urosta ja seitsemän narttua. Kaikki koirat läpäisivät tarkastuksen, mutta seuraaviin seikkoihin kehoitettiin jalostuksessa kiinnittämään huomiota: viisi mainintaa etuosista, neljä mainintaa päistä, kaksi mainintaa luonteesta, kaksi mainintaa koosta, kaksi mainintaa keveydestä ja yksi maininta pigmentistä.

Jalostustarkastuksessa 2007 Elina Haapaniemi tarkasti neljä urosta ja kaksi narttua, kaikki läpäisivät tarkastuksen kommentein. Kommentit uroksilla liittyivät liikkeisiin, hännäkantoon ja takaosiin.

Jalostustarkastuksessa 2008 Elina Haapaniemi tarkasti kaksi nuorta narttua; maininnat pigmentistä, pituudesta, kulmauksista ja luustosta. Molemmat läpäisivät tarkastuksen kommentein, toiselle suositeltiin uusintatarkastusta nuoresta iästä johtuen.

Vuonna 2009 Elina Haapaniemi jalostustarkasti kaksi urosta ja yhden nartun: Toinen uroksista ei saanut suositusta heikon takaosan vuoksi; toiselle suositeltiin uusintatarkastusta. Narttu läpäisi tarkastuksen kommentein pehmeästä selästä, rungon pituudesta, huulista ja silmistä.

Vuosina 2010-2011 ei ole suoritettu jalostustarkastuksia.

4.4.3 Ulkomuoto ja rodun käyttötarkoitus

Rodun alkuperäinen käyttötarkoitus on lauman vartiointi; ympärivuorokautisesti ja ympärivuotisesti, usein vaikeakulkuisessakin maastossa. Tämä edellyttää kokoa ja voimaa sekä kestävyyttä liikkua. Kestävyys liikuntaan saadaan terveestä rakenteesta ja tasapainoisista, liioittelemattomista kulmauksista. Pienenä yksityiskohtana on ajateltu kaksoiskannusten alkuperäisen tarkoituksen olleen pidon parantaminen jyrkillä vuorenrinteillä. Monen koiran kannukset ovat nykyään heikot ja sijaitsevat korkealla, joten niillä ei juurikaan liene enää käyttöä ”ylimääräisinä varpaina”. Turkin tulisi olla säänkestävä, jotta koira voi työskennellä ulkona säällä kuin säällä. Sadetta kestää parhaiten turkki, jossa on karkea vettähyllivä peitinkarva; turkin liiallinen pehmeys altistaa sekä kastumiselle että takkuuntumiselle.

4.4.4 Yhteenveto rodun keskeisimmistä ulkomuoto- ja rakenneongelmista

Tärkeintä on saada päistä rodulle tyypillisiä pehmeine linjoinen ja pyreneläisine ilmeineen sekä päästä eroon niin raskaista kuin liian keveistäkin päistä, korkeista otsapenkereistä sekä epätyypillisistä silmistä. Sen jälkeen tulisi kiinnittää huomiota parhaissakin suomalaisien pyreneittenkoirien päissä esiintyviin yleisiin virheisiin, joita ovat puutteellisesti täyttyneet silmänaluset (eli kuono- ja kallo-osat erottuvat selvästi toisistaan sivulinjoiltaan), turhan korostuneet kulmakaaret, puutteelliset kallon kaaret (eli kallot, jotka ovat ylälinjaltaan liian tasaisia, ”lättämäisiä”) sekä riippuvat huulet.

Kiinnitettäessä huomiota koiran päähän ja ilmeeseen ei saa kuitenkaan unohtaa yhtä tärkeää, tervetähteistä runkoa. Suurin ongelma ovat edelleen heikot etuosat, mutta takaosissakin näkyy edelleen puutteita. Vahvaluustoiset koirat ovat vähentyneet, eikä halutut maatavoittavan vahvat liikkeetkään ole itsestäänselvyys.

5. YHTEENVETO AIEMMAN TAVOITEOHJELMAN TOTEUTUMISESTA

5.1 Käytetyimpien jalostuskoirien taso

Alla taulukosta 5. ne urokset, joille on rekisteröity vähintään 10 jälkeläistä vuosina 2008-2012 sekä olennaisia tietoja vanhemman ja jälkeläisten terveydestä. (Käytetyt lyhenteet taulukot 5. ja 6.

HD= lonkkaniveldysplasia, ED= kyynäniveldysplasia, Lähteet: KoiraNet sekä kasvattajilta saatuja tietoja)

Uroksen nimi	HD	-muut terveystiedot -kuolinikä ja -syy	jälkeläisiä 2008-12	HD sairaat /tutkitut	muuta todettu jälkeläisissä
Alta Colina's Crem de la Crème	A/C	-kuollut v.2008 maha- laukunkiertymään	10	0/7	distichiasis
Blanche Mer's Amorous	C/B	-	16	0/1	-
Carretou du Neouvielle	A/A	-	14	1/6	patellaluksaatio
Ceres du Pic de Viscos	A/A	-	13	0/4	OCD, olkanivel
Fago de Alba de los Danzantes	A/A	-	12	0/0	patellaluksaatio hammaspuutos
Mantelisilmän Marcel	C/C	-	16	2/2	-
Pikkukummun Himskatti	?/?	-	10	0/0	-
Polar Farma Stekot	A/A	-	12	0/3	patellaluksaatio
Pyrzillac's Ursamajor	A/A	-lopetettu 4v2kk salakavaluuden/ arvaamattomuuden vuoksi	24	0/2	-
Vars-West du Pic de Viscos	A/A	-kuollut 5v3kk maha-laukunkiertymä+muuta	12	1/5	katarakta epäillyttävä
Wonderwhite's Energetic Dreamboy	B/B	-	11	0/7	patellaluksaatio ED 1-aste vaikea atopia

Alla taulukosta 6. ne nartut, joille on rekisteröity vähintään 10 jälkeläistä vuosina 2008-2012 sekä olennaisia tietoja vanhemman ja jälkeläisten terveydestä.

Nartun nimi	HD	-muut terveystiedot -kuolinikä ja -syy	jälkeläisiä 2008-12	HD sairaat /tutkitut	muuta todettu jälkeläisissä
Angel's Joy Cascade	C/C	-	13	0/1	-

Bell'venla de la Plaine d'Astree	B/C	-	16	2/7	katarakta epäilyttävä
Blanche Mer's Bianchi	A/A	-	10	0/0	-
Celia du Pic de Viscos	A/A	katarakta, lievä	10	0/4	OCD,olkanivel
Chespace Ivoire	A/A	-	10	0/7	distichiasis
Chespace Milla Mignonne	A/A	-	11	0/0	OCD,kivesvika patellaluksaatio
Domaco's Travelling Rose	B/B	-	11	2/2	-
Grand Matador Holly	?/?	-	10	0/0	-
Wonderwhite's Good Guess	A/A	-	18	0/8	patellaluksaatio ED1-aste, vaikea atopia

Ulkonäöllisesti uroksista Carretou ja Fago edustavat rodun huippua, molemmat ovat voittaneet useita titteleitä. Myös Crem de la Creme, Vars-West, Marcel ja Dreamboy ovat valioita. Crem de la Cremen, Vars-Westin ja Ursamajorin heikkoutena lyhyeksi jäänyt elinikä. Nartuista Milla Mignonne on niittänyt ulkonäöllään mainetta kuten uroksista Carretou ja Fago. Myös Bell'venla, Celia, Ivoire ja Good Guess ovat valioita. Tutkittujen jälkeläisten osuus on vielä useimmilla vähäinen. Vakaviakin sairauksia löytyy huolestuttavan paljon.

5.2 Aiemman jalostuksen tavoiteohjelman toteutuminen

Pyreneittenkoiran PEVISA sisältää vuosina 2008-2012 lonkkien ja kyynärien tutkimuspakon ilman raja-arvoja. 2003-2006 rekisteröidyistä pyreneittenkoirista tutkittiin 25% lonkat kun taas 2007-2010 aikana rekisteröidyistä (2007 syntyneet tulleet PEVISAn aikana ikään, jolloin lonkat voidaan virallisesti tutkia) on tutkittu 29% lonkat. Eli lonkkatutkimusten määrässä on nähtävissä nousua. Vaikka raja-arvoja ei ole määrätty rekisteröinnin ehdoksi, yleisesti oletetaan että tietoisuus lonkkadysplasian asteesta ohjaa käyttämään mahdollisimman terveitä koiria. Kun vertaillaan PEVISAA edeltävän 4-vuotiskauden (Kennelliiton määrittämä sukupolvi seurakoirille), 2004-2007 tutkittujen lonkkaniveldysplasia-arvoja PEVISAn aikana Suomessa syntyneiden pentujen arvoihin, todetaan että terveiden (A+B) osuus on kasvanut 61,6 prosentista 73,6 prosenttiin. Kyynärviveldysplasian esiintyvyys on ollut hyvin vähäistä pyreneittenkoirissa, pitemmällä aikavälillä seurattuna 94-95% ollut terveitä, I-astetta vakavampia tuloksia ollut vain yksi 10 vuoden aikana, mikä pyöristyy Kennelliiton tilastoissa 0 prosenttiin. Ilolla voidaan todeta, ettei PEVISAn aikana syntyneissä ole todettu ainuttakaan kyynärviveldysplasiaa. (Lähde: KoiraNet 1/2012)

Pyreneittenkoirien aiemmassa, ensimmäisessä tavoiteohjelmassa ei ole numeerisia, mitattavissa olevia tavoitteita. Tavoitteita on kuitenkin asetettu väljemmässä muodossa, sanallisesti.

Geenipohjan laajuus		
Tavoite	Toimenpide	Tulos
useampien yksilöiden käyttäminen	tiedottaminen, jalostussuositusten väljentäminen	2008-2011 käytetty 58 eri koiraa tuottamaan 37 pentuetta
"potentiaalit pojat" - ohjelma	lista suositukset täyttävistä uroksista	Listaa ei ole päivitetty
km sukusiitosaste pysyy pienenä, suuntaus laskevana	jalostussuositukset: SSP oltava alle 6.25 viidellä sukupolvella laskettuna	2008-2011 ainakin 4 pentueen SSP yli suosituksen, näistä 2 yli 25%
kasvattajien keskinäinen suunnitelmallinen yhteistyö	kasvattajapäivät	viimeksi vuonna 2009
matadori-jalostuksen välttäminen	jalostussuositukset	4 uroksella ja 3 nartulla jälkeläisiä yli suosituksen

Koirien terveys		
Tavoite	Toimenpide	Tulos
jalostukseen käytetään vain terveitä koiria	jalostussuositukset, sukusiitoksen välttäminen luennot terveydestä ja periytyvyydestä	muutamia D- ja E-lonkkaisia koiria käytetty yksi sisarusparitus ja yksi äiti-poika-paritus tehty
jalostukseen käytettävät koirat tutkittu lonkkien ja kyynärien osalta	PEVISA	vain yksi pentue ei täytä, EJ-rekisterissä, yhden pentueen osalta tuloksia ei KoiraNetissä?
jalostukseen käytettävät koirat tutkittu polvien osalta	jalostussuositukset yhdistyksen tuki polvitarkastuksiin	2008-2011 käytetty jalostukseen 58 eri koiraa, polvet tutkittu yhteensä 46:lta eli 79%
Ulkomuodolliset ominaisuudet		
Tavoite	Toimenpide	Tulos
rotumääritelmän mukainen tyyppi, jolla	jalostustarkastukset ja erikoisnäyttely joka toinen vuosi	jalostustarkastus ja luento vuonna 2009
terve toimiva rakenne	tiedottaminen	erikoisnäyttelyssä ERI 21/25
Luonne		
Tavoite	Toimenpide	Tulos
Jalostukseen käytetään luonteeltaan rotumääritelmän mukaisia koiria	jalostussuositukset	yksi eniten käytetyistä jalostusuroksista lopetettu käytösongelmien vuoksi
luonne säilyy sellaisena, että voidaan käyttää alkuperäiseen tehtävään	tiedottaminen	ei tietoa alkuperäiskäytön onnistumisesta
ennalta ehkäistään vihaisuuden ja heikkohermoisuuden lisääntyminen	yhdistys järjestää luonnetestin ja BH-kokeen	2008-2011 vähintään 9 koiraa luonnetestattu, järjestetty luonnetestit vuosina 2008 ja 2011

6. JALOSTUKSEN TAVOITTEET JA TOTEUTUS

6.1 Jalostuksen tavoitteet

Pyreneittenkoiran pääasiallinen käyttömuoto Suomessa on seurakoira ja vahti. Kiinnostus pyreneittenkoiraan laumanvartijana on kuitenkin lisääntynyt myös Suomessa. Nämä kaikki käyttömuodot edellyttävät hyvää terveyttä ja kestäväää tasapainoista luonnetta, mitkä ovat ensisijaisen tärkeitä jalostustavoitteita.

Rotua harrastavan yhdistyksen tavoitteena on, että pyreneittenkoira, joka on pysynyt vuosisatoja samanlaisena, säilyttää hyvät ominaisuutensa. Ulkonäöllisesti tavoite on realistinen; rodun parhaimmiston edustajat alkavat jo alkuperämaan tuomareiden mielestä olla lähellä oikeaa tyyppiä.

Uhkana tulevaisuudelle ovat kapean geenipoolin myötä yleistyvät terveysongelmat ja luonteiden heikkeneminen mm. arkuuden, hermostuneisuuden ja aggressiivisuuden lisääntyminen. Mikäli rotu saa kyseenalaista mainetta heikkoluonteisten yksilöiden takia, se on kohtalokasta koko rodulle.

Rotua harrastavan yhdistyksen jalostuksen tavoitteena on terveen, tervarakenteisen, hyväluonteisen ja mahdollisimman rodunomaisen kannan ylläpitäminen ja kehittäminen.

Konkreettiset tavoitteet seuraavalle viidelle vuodelle 2013-2017:

Geenipohjan laajentaminen:

- vähintään kolmasosaa rekisteröidyistä koirista käytetään jalostukseen, tasaisesti eri pentueista ja suvuista (viimeisen sukupolven keskimääräinen pentuekoko 6,35)
- tehollinen populaatiokoko pyritään pitämään vähintään 50:nä sukupolvea kohti laskettuna
- sukusiitosprosentin keskiarvo saadaan laskemaan 2:een KoiraNetin laskukaavalla laskettuna (viimeisen 12 vuoden SSP:n ka 2,43)
- yksi koira saa jälkeläisiä korkeintaan 5% per koirasukupolvi eli max 15 jälkeläistä (rek.ka 00-11)

Terveyden edistäminen:

- pyritään vähentämään nuorena kuoleman aiheuttaneita syitä niin että kaikki kuolinsyyt huomioiva keski-ikä saataisiin nousemaan 7 vuoteen (pitkän tähtäimen tavoite on siis pitkäikäisyys)
- pyritään nostamaan lonkkakuvattujen koirien osuus 30 prosenttiin rekisteröinneistä

Luonteen aiheuttamien ongelmien vähentäminen

- käytös- ja käyttäytymishäiriöt kuolinsyynä saatava laskemaan (yht. 10 koiran kuolinsyy / KoiraNet)
- koiria luonnetestataan tai MH-luonnekuvataan nykyistä enemmän

Ulkomuodon ja rakenteen parantaminen

- 30% syntyneistä koirista käyvät vähintään kerran näyttelyssä tai jalostustarkastuksessa
- Tavoitteena on rotumääritelmän mukainen tyyppi, jolla on terve toimiva rakenne.

6.2. Suositukset jalostuskoirille ja yhdistelmille

Yhdistyksen jalostussuositukset ovat yhdistyksen vuosikokouksen hyväksymiä ohjeita jalostuskoirilta vaadittavista ulkomuodollisista seikoista, luonteesta, terveystutkimuksista ja tutkimustulosten raja-arvoista. Voimassaolevat jalostussuositukset ovat yhdistyksen www-sivuilla, saatavina jalostustoimikunnalta ja vuosittain yhdistyksen julkaisussa. Suosituksia voidaan päivittää tarvittaessa ilman, että koko Jalostuksen tavoiteohjelmaa päivitetään uudestaan.

Suomen Pyreneläiset ry:n JALOSTUSSUOSITUKSET PYRENEITTENKOIRILLE
(Hyväksytty 24.11.2013)

Jalostussuosituksen tulee täytyä astutushetkellä.

Kasvattajan tulee olla sekä Suomen Kennelliiton että Suomen Pyreneläiset ry:n jäsen ja hänen tulee käyttää kaikissa sopimuksissa Suomen Kennelliiton lomakkeita.

Jalostukseen suositellaan käytettäväksi mahdollisimman tyypillisiä, rotumääritelmän mukaisia, terveitä ja hyväluonteisia koiria.

1. Lonkat: Jalostukseen käytettävien pyreneittenkoirien tulee olla virallisesti lonkkakuvattuina. Jalostukseen käytettävien koirien lonkkatutkimuksen tulos tulee olla korkeintaan C.

2. Kyynärät: Jalostukseen käytettävien pyreneittenkoirien tulee olla virallisesti kyynärtutkittuja. Jalostukseen käytettävien koirien kyynärtutkimuksen tulos tulee olla korkeintaan 0/0

3. Polvet: Jalostukseen käytettävien pyreneittenkoirien tulee olla virallisesti polvitutkittuja. Jos koira on täyttänyt kolme vuotta ja se on polvitarkastettu alle kolmevuotiaana, se tulee polvitarkastaa uudelleen, minkä jälkeen tulos on lopullinen. Jalostukseen käytettävien koirien polvitutkimuksen tulos tulee olla korkeintaan 0/0.

4. Silmät: Jalostukseen käytettävien pyreneittenkoirien tulee olla virallisesti silmäpeilattuja vähintään 18 kk iässä.

Koiria, joilla on lievä silmälöydös, voidaan käyttää jalostukseen. Lieviksi silmälöydöksiksi (silmäsairauksiksi) luetaan: PPM, PHTVL/PHPV 1, MRD ja Distichiasis. Käytettäessä jalostukseen koiraa, jolla on lieväksi määritelty silmäsairaus, tulee toisen osapuolen olla silmiltään täysin terve.

5. Ikävaatimukset: Jalostukseen käytettävän pyreneittenkoiran tulee olla vähintään 24 kk vanha. Nartun tulee olla alle 8 vuotias. Pyreneittenkoiran todennäköisesti suuren pentumäärän vuoksi nartulle suositellaan korkeintaan kahta pentuetta.

6. Sairaudet: Rodussa todetut sairaudet tulee huomioida jalostuksessa siten, että pyritään estämään niiden lisääntyminen. Mahdollisesti perinnöllistä sairautta mm. epilepsia, autoimmuunisairauksia ja sydänsairauksia sairastavia koiria ei tule käyttää jalostukseen.

7. Läheinen sukusiitos: Pentueen sukusiitosasteen tulee olla alle 6,25 % laskettuna 5 sukupolvella.

8. Matador-jalostuksen vastustaminen: Jotta rodun perimä ei kaventuisi liikaa, yhden yksilön jälkeläisten määrä saa olla korkeintaan 10 % viimeisten 2 vuoden sekä korkeintaan 5 % viimeisten 4 vuoden rekisteröinneistä rodussa. Määrä ei saa ylittyä kummallakaan tavalla laskettuna.

9. Näyttelytulokset: Jalostukseen käytettävillä pyreneittenkoirilla tulee olla vähintään 24 kk iässä saavutettu näyttelytulos, jonka tulee olla vähintään EH (erittäin hyvä)

Yleistä: Jalostustoimikunta vastaa jalostustiedusteluihin, mutta ei suosittele tai hylkää yhdistelmiä, vaan toimii ohjaavassa ja neuvovassa mielessä yhteistyössä kasvattajien kanssa. Toimikunta haluaa painottaa, että vastuu rodun kehityksestä on niin kasvattajilla kuin urosten omistajilla. Tavoitteena tulee olla laadun parantaminen eikä määrän lisääminen.

Pentuvälitys: Suomen Pyreneläiset ry:n jäsenten kaikki SKL:n koirarekisteriohjeen perusteella rekisteröintikelpoiset pentueet voi ilmoittaa yhdistyksen pentuvälitykseen. Kasvattaja ilmoittaa yhdistelmän tiedot kirjallisesti tai sähköpostilla jalostustoimikunnalle ja pentuvälittäjälle. Yhdistys julkaisee www-sivuilla myös kasvattajien ilmoittamat suunnitellut ja astutetut yhdistelmät. Pentue on välityksessä kaksi kuukautta, ellei kasvattaja ilmoita jatkosta. Jalostussuositukset täyttävät yhdistelmät saavat maininnan ”yhdistelmä täyttää jalostussuositukset”. Mikäli yhdistelmä ei täytä kaikilta osin jalostussuosituksia, pentueen tiedoissa mainitaan suosituksiin liittyvät puutteet. Myös ulkomaalaiset jäsenkasvattajat voivat ilmoittaa pentueensa pentuvälitykseen.

Suomen Pyreneläiset ry toivoo lämpimästi, että kasvattajat maksaisivat pennunostajiensa ensimmäisen vuoden jäsenmaksun yhdistyksessämme.

PEVISA-ohje pyreneittenkoira:

Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto ja kyynärkuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk. Ohjelma on voimassa 1.1.2013–31.12.2017.

6.3. Rotua harrastavan yhdistyksen toimenpiteet jalostuksen tavoitteiden toteutumiseksi

Rotua harrastavan yhdistyksen kokous päätti että PEVISA-ohjelmaa jatketaan pelkän lonkkakuvausvaatimuksen osalta. Kennelliiton Jalostustieteellinen toimikunta kuitenkin asetti rodun PEVISA-ohjelmaan seuraavalle 5-vuotiskaudelle sekä lonkka- että kyynärnivelkuvauksen:

”Toimikunta toteaa, että rodun JTO:n kuvaamat uhat ovat ristiriidassa rodun PEVISA-esityksen kanssa. Etuosien rakenne ja OCD esitetään uhkina, lisäksi vain 29 % koirista on kyynärkuvattu, joten rotujärjestö suhtautuu kyynärtilanteeseen olemassa olevan tiedon valossa liian optimistisesti. Koska koirien takaosissa on lisäksi ongelmia, tulee kyynärnivelten terveydestä huolehtia, joten ainoa tapa on kuvauttaa jalostukseen käytettävien koirien etuosat vastaisuudessaakin. PEVISA-säännön mukaan JTO:n pitää sisältää perusteet PEVISA-ohjelman vahvistamiselle. PEVISA-ohjelman tulee siis perustua JTO:ssa esille tulleisiin ongelmiin tai uhkakuviin, tämän ohjelman kohdalla näin ei ole. Toimikunta on lisäksi yleisesti nostanut suurikokoisilla roduilla röntgenkuvausten ikää suositeltavaan 18 kk.

Toimikunta hyväksyy pyreneittenkoiralle seuraavan rotukohtaisen PEVISA-ohjelman: Pentujen vanhemmista tulee astutushetkellä olla lonkkakuvauslausunto ja kyynärkuvauslausunto. Kuvaushetkellä koiran tulee olla täyttänyt 18 kk. Ohjelma on voimassa 1.1.2013 – 31.12.2017. ”

Jalostustoimikunta pitää yllä listaa jalostussuosituksia täyttävistä uroksista; erityisesti pyritään tuomaan esille niitä uroksia, joilla ei ole vielä jälkeläisiä. Kasvattajapäivillä pohditaan keinoja, joilla jalostukseen käytettävää materiaalia laajennettaisiin.

Kasvattajapäivät järjestetään kerran vuodessa, päivien yhteydessä on luento/luentoja koiran terveydestä ja periytyvyydestä.

Yhdistys pyrkii järjestämään joukkotutkimuksia polvi- ja silmänsairauksien osalta. Mahdollisuuksien mukaan yhdistys tukee taloudellisesti geenipoolin laajentamiseen tähtäviä hankkeita kuten kaksoisastutuksia, jotta saadaan jälkeläisiä mahdollisimman monelle koiralle ilman että pentumäärä kasvaa kohtuuttomasti, sekä keinosiemennyksiä uuden jalostusmateriaalin saamiseksi. Vuosittain tehdään yhteenveto tärkeimmistä populaation tunnusluvuista, terveys- ja luonnekartoituksista.

Jalostustoimikunta postittaa kasvattajille sekä kennelnimen saaneille uusitun Jalostuksen tavoiteohjelman sekä pentuiseurantalomakkeen. Pentuiseurantalomakkeella toivotaan saatavan lisätietoa synnytyksistä, nartun kunnosta synnytyksen jälkeen, syntyneiden ja mahdollisesti synnytyksen jälkeen kuolleiden pentujen määrästä, kuolinsyistä ja mahdollisista havaituista sairauksista. Lomakkeella kasvattaja voi ilmoittaa myös yhdistelmiä rasittavista vioista ja sairauksista.

Kasvattajien aktivointi: Yhdistys keskittyy miettimään keinoja, joilla kasvattajat ja koirien omistajat saataisiin ymmärtämään geenipoolin laajentamisen ja tutkimusten merkitys rodun terveyden säilyttämisessä. Rodun säilyminen terveenä ja tyyppillisenä on kaikkien yhteinen asia. Keskitytään luomaan kasvattajien välille yhteistyötä.

Koulutus: Jalostustoimikunnan jäsenet pyrkivät mahdollisuuksiensa mukaan osallistumaan kennelliiton järjestämiin koulutustilaisuuksiin. Omalta osaltaan yhdistys panostaa kouluttamiseen järjestämällä kasvattajapäivien yhteyteen luentoja, joita ei ole suunnattu pelkästään kasvattajille.

Jalostustarkastukset: Yhdistys pyrkii järjestämään vähintään joka toinen vuosi jalostustarkastuksen, jonka yhteydessä voidaan järjestää asiantuntijaluentoja. Pyrkimyksenä on järjestää myös jälkeläiskatselmuksia.

Erikoisnäyttely: Joka toinen vuosi yhdistys järjestää erikoisnäyttelyn.

Luonnetesti ja BH-koe pyritään järjestämään joka toinen vuosi.

6.4 Uhat ja mahdollisuudet

Populaatio	
<p>Vahvuudet: Sukusiitosprosentit useimmissa pentueissa kohtuullisia. Vielä löytyy koiria, jotka eivät ole sukua toisilleen.</p>	<p>Mahdollisuudet: Keinosiemennys ja kaksoisastutus antavat lisämahdollisuuksia. Tuonti helpottunut. Perimän monimuotoisuuden säilyttäminen, linjojen lisääminen.</p>
<p>Heikkoudet: Yksittäisten koirien liikakäyttö. Monet linjat perustuvat samoihin esi-isiin. Rekisteröimättömiä ja EJ-rekisteri-pentuja PEVISA- ehtoien täyttymättömyyden vuoksi Ei löydy suositukset täyttäviä uusia uroksia</p>	<p>Uhat: Geenipooli supistuu. Tuontikoirat eivät tuo juuri uutta verta. Joidenkin suomalaisten linjojen sammuminen, yksittäisten koirien liikakäyttö.</p>
Luonne	
<p>Vahvuudet: Luonne pääosin kunnossa. Hyvä vahtimaan / vartioimaan, uskollinen perheelleen. Rohkea.</p>	<p>Mahdollisuudet: Säilyminen hyvänä mahdollista, mikäli luonteisiin kiinnitetään huomiota. Oikealla koulutuksella ihanne vahti tai perhekoira.</p>
<p>Heikkoudet: Laumasidonnaisuus / eroahdistuneisuus Dominanssi ongelmat. Vaativa. Signaaliherkkyys.</p>	<p>Uhat: Jätettynä sosiaalistamatta ongelmallinen. Koirat joutuvat ”kiertoon” Lisääntynyt aggressiivisuus. Ärsytyskynnyksen alentuminen. Lisääntynyt arkuus.</p>
Terveys	
<p>Vahvuudet: Jättiroduksi suhteellisen terve rotu. Rodun keski-ikä korkeampi kuin monessa jättirodussa.</p>	<p>Mahdollisuudet: Löytyy terveitä koiria jalostuskäyttöön Terveysseurannalla asioihin voidaan puuttua ajoissa. Kasvattajien avoimuudella ja yhteistyöllä voitaisiin saavuttaa paljon.</p>
<p>Heikkoudet: Altis kasvuhäiriöille. Lonkkavikaa, patellaluksaatiota, OCD:ta, iho-ongelmia.</p>	<p>Uhat: Geenipoolin kapeus lisää sairauksia Lonkkatilanteen heikkeneminen. Kynäriiden ja olkien huonontuminen. Polviongelmat lisääntyvät.</p>
Rakenne	
<p>Vahvuudet: Rotumääritelmän mukaisessa rakenteessa ei liioittelua eikä sairaita piirteitä. Pääpiirteittäin terverakenteisia.</p>	<p>Mahdollisuudet: Tason säilyttäminen ja parantaminen mahdollista. Vaalitaan tervettä, toimivaa rakennetta.</p>
<p>Heikkoudet: Suoria polvia, heikkoja etuosia. Liian kevyitä esiintyy. Puutteita liikkeissä.</p>	<p>Uhat: Rakenneviat lisääntyvät Polvikulmaukset menetetään, etuosat heikkenevät entisestään.</p>

Markkinapotentiaali	
<p>Vahvuudet: Seurakoiramaisuudesta huolimatta vahtivietti tallella. Suomalaiset koirat keskimäärin hyvälaatuisia, rotu kiinnostaa.</p>	<p>Mahdollisuudet: Laumanvartijoiden käyttö lisääntyy. Kysyntä ja tarjonta sopusoinnussa, ei ”alennusmyyntiä”</p>
<p>Heikkoudet: Hyötykäyttö vähäistä. Isokokoisen rodun maine voi kärsiä vähästä. Pentujen myynti koteihin, joissa ei ole edellytyksiä rodun pitoon.</p>	<p>Uhat: Käytöshäiriöt lisääntyvät, josta johtuen kysyntä supistuu. Pentuja teetetään liikaa ja kodinvalitsemiskriteereistä tingitään.</p>

Varautuminen ongelmiin

UHKA-RISKI	SYY-tausta	VARAUTUMINEN	MITEN VÄLTETÄÄN	UHAN TOTEUTUESSA MERKITSEE
Mikä tahansa perinnöllinen sairaus puhkeaa laajalla rintamalla missä päin maailmaa tahansa.	Tiedon ja tiedotuksen puute maailman laajuisesti.	Tutkitaan koirat monien uhkien varalta, jotta meitä uhkaavassa tilanteessa löytyy taustatietoa. Tiedotuksen edelleen kehittäminen, tiedon keruun kehittäminen ja tallentaminen.	Tutkitaan koiria eri sairauksien varalta, ettei tilanne pääse yllättämään, vaan saamme ajoissa vihjeitä ja pystymme poistamaan jalostuksesta sairaat koirat. DNA-testeillä voidaan tulevaisuudessa tunnistaa myös eri sairauksien kantajat.	Kasvatustyö loppuu terveiden koirien puutteeseen.
Rodun luonteen muuttuminen.	Halutaan nyky-yhteiskuntaan paremmin soveltuvia koiria, halutaan pelkästään käyttö- tai näyttelykoiria	Tiedostetaan riski ja korostetaan alkuperäisen luonteen merkitystä. Luonnetestaus.	Valistus. Yhteistyö kasvattajien kesken.	Syntyy uusi koirarotu. Ongelmakoirat lisääntyvät Laumanvartijan ominaisuus katoaa.
Kannan geenipohja kapenee.	Pienehkö kanta maailmanlaajuisesti, Eurooppalaiset koirat keskenään sukua, vähän vierasta verta. Tuodaan samansukuisia. Yksittäisten koirien liikakäyttö	Suunnitelmallinen ja pitkäjänteinen jalostus jo yksittäisissä yhdistelmissä. Matador jalostuksen vastustaminen.	Suosimalla ulkosiitosta. Käyttämällä linjoja, jotka ovat häviämässä. Käyttämällä jalostukseen mahdollisimman monia sukulinjoja Käyttämällä kaksoisastutusta	Rotu homotsygoituu, kaikki yksilöt sukulaisia keskenään, sukusiitosdepressio, jalostaminen päättyy materiaalin ja muuntelumahdollisuuksien loppuessa

6.5 Toimintasuunnitelma ja tavoiteohjelman seuranta

<p>Vuonna 2013 PEVISA jatkuu toiselle 5-vuotiskaudelle Erikoisnäyttely Laajennettu terveystarkastus Kasvattajapäivät, luento pienellä geenipoolilla jalostamisesta. "Potentiaalit pojat" suunnitelma häviävien linjojen pelastamiseksi Silmä-polvitarkastus</p>	<p>Vuonna 2014 Jalostustarkastus Luonnetesti tai MH-kuvaus Kasvattajapäivät + luento Yhteenveto terveystarkastuksista Yhteenveto tutkimustuloksista Kasvattajapäivät + luento Silmä- ja polvitarkastus</p>
<p>Vuonna 2015 Jalostustarkastus Luonnetesti Yhteenveto populaatio-geneettisistä tunnusluvuista Kasvattajapäivät + luento Erikoisnäyttely Silmä- ja polvitarkastus</p>	<p>Vuonna 2016 Jalostustarkastus Luonnetesti Yhteenveto terveystarkastuksista Kasvattajapäivät + luento Yhteenveto vuosilta 2012-2016</p>
<p>2017 JTO:n päivittäminen</p>	

Tavoiteohjelman toteutumisen seuranta

Jalostustoimikunta on ensisijaisesti vastuussa tavoiteohjelman toteutumisen seurannasta. Koska jalostustoimikunta toimii hallituksen alaisuudessa, jalostustoimikunta raportoi hallitukselle, joka viime kädessä valvoo tavoiteohjelman noudattamista. Rotua harrastava yhdistys (Suomen Pyreneläiset ry) on velvollinen huomioimaan jalostuksen tavoiteohjelman tavoitteet toimintasuunnitelmia laatiessaan. Jalostustoimikunta on velvollinen raportoimaan vuosittaisissa toimintakertomuksissaan tavoiteohjelman toimenpiteiden toteutumisesta sekä asetettujen päämäärien saavuttamisesta. Toimintakertomuksen yhteydessä on esitettävä yhteenveto edellisen vuoden rekisteröinneistä sekä muista kannan rakenteeseen liittyvistä seikoista: sukusiitosprosentit, jälkeläismäärät, tutkitut/ tutkimattomat jalostukseen käytetyt koirat. Toimintakertomus on julkaistava yhdistyksen lehdessä. Tavoiteohjelma kokonaisuudessaan on oltava yhdistyksen verkkosivuilla. Sitä päivitetään tarvittaessa, vähintään kuitenkin viiden vuoden välein.

7 LÄHTEET

Cockenpot, Benoit: "Le Montagne des Pyrénées". 1998.
 Luquet, Maurice, Dr.Vet: "le chien de montagne des PYRENEES". 1990.
 Orthopedic Foundation for Animals, www.offa.org; tilastot
 Strang, Paul: "The New Complete Great Pyrenees". 1991.
 Ruotsin kennelliiton jalostustietokanta "avelsdata"
 Suomen Pyreneläiset vuosijulkaisut 1996-2003
 Suomen Pyreneläiset jäsenlehdet
 Great Pyrenees Club of America – Breed Information (<http://clubs.akc.org/gpca/gpcabreed.html>)
<http://clubs.akc.org/gpca/ghist.html>
 Suomen Kennelliiton jalostustietojärjestelmä: Artikkelit ja KoiraNetin tilastot
 Pyreneittenkoira – lehti 1/1983
<http://www.dogsports-online.com/lte/esittely.htm>
 CERFin tiedote osoitteessa <http://www.vmdb.org/dx1.html>
 Suomen Pyreneläiset jäsenlehti 1/96 mitä luonnetesti kertoo pyreneläisistä/ Päivi Kaasinen
 Dr George Strain, Louisiana State University, USA DEAFNESS IN DOGS & CATS
 Terveempien koirarotujen puolesta - sukusiitosdepressiota ja matadorijalostusta vastaan/
 Katariina Mäki ja Tarja Ekman

Kiitokset Elina Haapaniemelle avusta seuraavien osioiden tarkastamisessa: Rodun tausta ja historia, Järjestöorganisaatio, sen historia sekä Rodun historia Suomessa.

8 LIITTEET

Pyreneittenkoirat Suomessa, lyhyt katsaus historiasta tähän päivään
 Rotumääritelmä
 Suomen Pyreneläisten jalostussuositukset pyreneittenkoirille
 Luonnetestitulosten yhteenveto
 Luonne- ja käyttäytymiskyselyn kooste (2012)